

MODERNIOSIOS LIETUVOS LITERATŪRINIS KANONAS

1. Programos vykdytojas - Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas (toliau – LLTI).
Norminiai etatai, skirti programai - 6,4.

2. Programos tikslas – tirti lietuvių literatūros kanono formavimą(si) kaip modernios nacionalinės savivokos išraišką ir normatyvinės jos reikšmių sistemos kūrimą.

3. Programos uždaviniai:

3.1. nuosekliai ištirti XIX a. pab. – XX a. I pusėje vykusį nacionalinės lietuvių literatūros kanono formavimo(si) procesą;

3.2. analizuoti įvairias kanonizacijos praktikas (švietimo institucijų, literatūros kritikos, leidybos, memorializacijos, švenčių kultūros ir kt.), nagrinėti kontrkanonines iniciatyvas ir alternatyvas, etninių, socialinių grupių ir lyčių atstovavimo kanone problemiką;

3.3. vykdyti tęstinius XX a. pirmosios pusės lietuvių literatūros kanoną formuojančių fundamentinių šaltinių tekstologinio rengimo ir akademinį raštų leidybos darbus;

3.4. skleisti ir viešinti kanono steigties, raidos ir institucionalizacijos tyrimų rezultatus.

4. Metodologinis tyrimų pagrindimas:

Orientuojantis į artėjančią Lietuvos Respublikos valstybingumo atkūrimo šimtmetį, siekiama atskleisti literatūros kanono formavimą(si) kaip vieną iš moderniosios Lietuvos kultūrinės savikūros mechanizmų. Iki šiol lietuvių literatūros moksle nepakankamai apmąstytos nacionalinio kanono poreikio sąsajos su besiformuojančia moderniosios lietuviybės koncepcija. Sistemiskai nebuvo tirtas ir per Lietuvos Respublikos švietimo, literatūros mokslo, kritikos, leidybos ir kitas institucijas skleidžiamo bei įtvirtinamo nacionalinio kanono poveikis to meto tautiniam kultūriniam identitetui ir istorinei atminčiai.

Nacionalinės literatūros kanonu įtvirtinamas valstybės tapatumas, todėl jo tyrimai tiesiogiai atliepia 1918 metų sukakčiai skirtų mokslinių darbų, socialinės-kultūrinės ir tarptautinės jų sklaidos poreikį. Kanono kaip istoriškai kintančio, socialiniu susitarimu grįsto kultūrinio artefakto tyrimai yra susiję su tautinio ir kultūrinio tapatumo bei istorinės atminties klausimais, todėl jie svarbūs ne tik literatūros istorijai, bet ir kitiems humanitariniams bei socialiniams mokslams, taip pat plačiau visuomenei.

Programa nauju, konceptualesniu lygiu pratęsia 2012–2016 metų LLTI vykdytą ilgalaikę programą „Maironis ir jo epocha: literatūros kanono kaita“, išplėsdama jos tyrimų objektą iki moderniojo literatūros kanono problemikos ir istorinių tyrimų sintezės uždavinių. Išnaudodama sėkmingai vykdytos maironistinės programos įdirbį, LLTI Naujosios literatūros ir Tekstologijos skyrių darbuotojų grupė 2017–2021 metas išsamiai tirs XIX a. pab. – XX a. I pusėje vykusius nacionalinės literatūros kanono steigimo, institucionalizavimo ir kanono dinamikos procesus ir rengs fundamentinius literatūros mokslo šaltinius

Kanono tyrimai yra palyginti nauja tarpdalykinė tyrimų kryptis, integruojanti literatūros ir kultūros sociologijos, literatūros ir kultūros istorijos, literatūros didaktikos, recepcijos ir poveikio istorijos, atminties tyrimų, mediotyros ir knygotyros metodologinius impulsus.

Vakarų Europoje ir JAV literatūrinio kanono tyrimai intensyviausiai imti plėtoti XX a. 9–10 dešimtmetyje ir tebėra aktyvūs iki šiol. Stiprų impulsą jiems suteikė pokolonializmo, lyčių studijų ir neomarksizmo atstovai, inicijavę diskusiją dėl nepakankamo tam tikrų socialinių grupių (moterų, taip pat rasinių, etninių mažumų, žemesniųjų socialinių sluoksnių) atstovavimo nacionaliniuose literatūros kanonuose. XX a. pabaigoje Vakarų literatūrologijoje vyko intensyvus teorinis ginčas tarp teigiančiųjų, kad kanonas formuojamas atsižvelgiant į objektyvią estetinę vertę, ir jiems oponuojančiųjų, esą kanonas yra kultūrinis artefaktas, socialinio susitarimo reikalas. Su prancūziškąja kultūros sociologijos tradicija susijusi kanono kritika, besiremianti Pierre'o Bourdieu literatūros lauko teorija, metodologiniu požiūriu laikytina produktyviausia, nes leidžia ne tik nurodyti specifinių literatūros lauko ir platesnių nacionalinių, klasinių, grupinių interesų sąsajas, bet ir suteikia įrankių šias sąsajas išsamiai nagrinėti. Todėl vykdant ilgalaikės programos veiklas bus remiamasi literatūros sociologijos siūloma metodologine kanono tyrimų išėities

pozicija kanono formavimą traktuoti kaip socialinį kultūrinį procesą, kurio metu politinis kultūrinis elitas atrenka tradicijos požiūriu reikšmingų tekstų korpusą ir suformuoja praktikas, užtikrinančias tų tekstų perdavimą ateinančioms kartoms. Metodologiniu požiūriu šios programos tyrimams yra svarbūs šie veikalai: John Guillory, *Cultural capital: The Problem of Literary Canon Formation*, 1993; Kanon Macht Kultur: Theoretische, historische und soziale Aspekte ästhetischer Kanonbildungen, hrsg. von Renate von Heydebrandt, 1998; Trevor Ross, *The Making of English Literary Canon: From the Middle Ages to the Late Eighteenth Century*, 2000; E. Dean Kolbas, *Critical Theory and the Literary Canon*, 2001; Wadda C. Ríos-Font, *The Canon and the Archive: Configuring Literature in Modern Spain*, 2004; Pascale Casanova, *The World Republic of Letters* (trans.), 2007, *Rethinking National Literatures and the Literary Canon in Scandinavia*, ed. by A.-S. Lönngren et al, 2015 ir kt.

Lietuvių literatūros kanono tyrimai prasidėjo tik XXI a. pradžioje. Prieš keliolika metų Šiaulių universitete surengtos kanono problemikai skirtos tarpdalykinės konferencijos pranešimų pagrindu parengta keletas literatūrologinių (Birutės Meržvinskaitės, Marijaus Šidlausko) publikacijų straipsnių rinkinyje *Kanonai lietuvių kultūroje* (2001). Pastaraisiais metais pasirodė vertingų (Sigito Narbuto, Živilės Nedzinskaitės, Astos Vaškeliënės) Lietuvos senosios literatūros kanono tyrimų ir svarstymų šia tema periodiniame leidinyje *Senoji Lietuvos literatūra* (2008, t. 25). Teorinę kanono problemiką yra svarsčiusi Solveiga Daugirdaitės straipsnyje „Kūrybiškumas kaip kriterijus: viena literatūrinė premija“ (2010). Moterų atstovavimo nacionaliniame kanone ir rašytojų moterų kanonizavimo atvejai tiriama Ramunės Bleizgienės straipsnyje „Kokia moteris gali būti rašytoja? Rašančios moters įvaizdis XIX a. pab.-XX a. pr. moterų rašytojų biografiniuose pasakojimuose“ (2010) ir Solveigos Daugirdaitės straipsnyje „Lietuvių modernizmas be feminų“ (2012). Etninių mažumų atstovavimą nacionaliniame kanone aptaria Taisija Laukkonėnė straipsnyje „Mažumos literatūra kaip iššūkis nacionaliniam literatūros kanonui: Lietuvos specifika“ (2015). Konkretaus autoriaus kanonizacijos mechanizmus tyrė Marijus Šidlauskas straipsnyje „Kas gi sukūrė Radauską? (Iš sociokultūrinių dirbtuvių žvelgiant)“ (2010) ir Aistė Kučinskienė straipsnyje „Ankstyvasis Maironis literatūros lauke: išisventinimas, kanonizavimas, pozicijų užėmimas“ (2014). Su kanono tyrimais tiesiogiai susijusi teorinė literatūros istoriografijos recepcija Jūratės Sprindytės, Loretos Jakonytės straipsnyje „Writing literary history: an overview of debates“ (2005), Ramutės Dragenytės straipsnyje „Vincas Mykolaičio-Putino literatūros istorija: metodologiniai pasakojimo ypatumai“ (2014).

Įvertinus ligšiolinius lietuvių literatūros kanono žvalgymus, tenka konstatuoti, kad stinga sisteminių nacionalinio kanono tyrimų, rimta spraga laikytina XIX a. pabaigoje – XX a. I pusėje vykusio nacionalinio kanono steigties tyrimų stoka. Kol nėra išsamiai išnagrinėtas tautinio atgimimo epochoje ir tarpukariu vykęs nacionalinės literatūros sampratos ir kanono formavimo(si) procesas, negalimi ir nuoseklūs sovietinių bei posovietinių kanono transformacijų tyrimai. Suvokdami kanono tyrimų aktualumą ir siekdami užpildyti esamas spragas, šios programos tyrėjai imsis išsamiai tirti XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje vykusius nacionalinio kanono ir konkrečių rašytojų kūrybos kanonizacijos procesus, taip pat sieks suaktyvinti ir sutelkti lietuvių literatūros kanono tyrimus į bendrą diskusijų erdvę, sudarysiančią sąlygas gretinimui, atversiančią naujus požiūrio taškus ir tyrimų perspektyvas bei praversiančią tolesnei mokslinei ir visuomeninei šios temos refleksijai.

Istorinius kanono tyrimus programoje darniai papildoma tekstologiniai kanoninių šaltinių rengimo darbai. Vienintelio tekstologijos centro Lietuvoje, LLTI Tekstologijos skyriaus, darbuotojai vykdydami tęstinius kanoninių lietuvių literatūros autorių akademinį raštų leidybos darbus remsis naujausiais tekstologiniais metodais. Lietuvių literatūros klasikinio palikimo bus tiriamas ir skelbiamas pagal šiuolaikinius tekstologijos mokslo reikalavimus, remiantis apibendrinamaisiais ir teoriniais lietuvių ir užsienio tekstologijos veikalais. Programos metu atliekamais tekstologiniais tyrimais sudaromas ir parengiamas konkretaus rašytojo kūrybinio palikimo korpusas, nustatomi autentiški tekstai, parengiami mokslinio publikavimo principai ir pagal juos rengiami bei publikuojami patys šaltiniai akademinėse Raštų serijose.

5. Tyrimų etapai ir jų charakteristika, detalus įgyvendinimo planas, kuriame numatomas skirtų lėšų preliminarus paskirstymas uždaviniams vykdyti:

2017 metai

3.1 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Monografijos Nacionalinės literatūros kanono formavimas, socializacija ir kultūrinė galia (preliminarus pavadinimas, numatyta apimtis 10 a. rašymas (V. Šeina-Vasiliauskienė); per 2017 metais ketinama parašyti 2 a. l.;

3.2 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Kolektyvinės monografijos Literatūrinės kanonizacijos praktikos XIX a. pab. – XX a. I pusės Lietuvoje (preliminarus pavadinimas) koncepcijos parengimas, preliminarus turinio sudarymas, metodologinių kriterijų aptarimas, darbų paskirstymas (bendraautorai: B. Speičytė (apie tarpukario Lietuvos ir Lenkijos švietimo institucijų vykdytas lenkakalbių Lietuvos rašytojų kanonizacijos praktikas), A. Kučinskienė (apie asmeninių rašytojų ir kritikų tinklų kanonizacines praktikas), R. Bleizgienė (apie rašytojų moterų kanonizavimo specifiką), M. Žvirgždas (apie XX a. 4 dešimtmečio eseistikos konstruojamą kultūrinį kanoną), B. Avižinienė (apie performatyviąsias literatūros kanonizacijos praktikas tarpukario Lietuvoje), V. Šeina-Vasiliauskienė (sudarymas, įvadinis, metodologinis straipsnis); planuojama leidinio apimtis 15 a. l.;

Studijos Žemaitės raštų tekstologinės problemos rengimas, parengimas leidybai (I. Čiužauskaitė); planuojama leidinio apimtis 7 a. l.;

3.3 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Maironio Raštų (t. 1: Eilėraščiai) parengiamieji darbai (koncepcijos parengimas, bibliografijos sudarymas, turinio sudarymas, rengimo principų parengimas) (M. Žvirgždas, G. Olsevičiūtė); planuojama leidinio apimtis 20 a. l.

Balio Sruogos Raštų (t. 12: Kultūros klausimai) rengimas (L. Arnatkevičiūtė); planuojama leidinio apimtis 20 a. l.

Balio Sruogos Raštų (t. 16: Laiškai) rengimas (N. Markevičienė, K. Sakalavičiūtė); planuojama leidinio apimtis 20 a. l.

Vaižganto Raštų (t. 25: Laiškai) rengimas (I. Čiužauskaitė, K. Sakalavičiūtė); planuojama leidinio apimtis 20 a. l.

Putino Raštų (t. 13,14) rengimas (D. Krištopaitienė, K. Sakalavičiūtė); planuojama leidinio apimtis 20 a. l.

3.4 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

2017 metais minint jubiliejinius Ievos Simonaitytės metus, bus surengtas mokslinis seminaras-diskusija, skirta apsvarstyti Ievos Simonaitytės vietą nacionaliniame literatūros kanone (seminaras-diskusija organizuojama kartu su LLTI Šiuolaikinės literatūros skyriumi, už organizavimą atsakinga Viktorija Šeina-Vasiliauskienė).

2018 metai

3.1 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Monografijos Nacionalinės literatūros kanono formavimas, socializacija ir kultūrinė galia (XIX a. pab. – XX a. I p.) rašymas (V. Šeina-Vasiliauskienė); ketinama parašyti 4 a. l.;

3.2 uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Kolektyvinės monografijos Literatūrinės kanonizacijos praktikos XIX a. pab. – XX a. I pusės Lietuvoje rašymas (sudarytoja V. Šeina-Vasiliauskienė);

Tarptautinės konferencijos pranešimų pagrindu rengiamo mokslinių straipsnių rinkinio anglų kalba National Literary Canon Revisited (preliminarus pavadinimas) turinio sudarymas, straipsnių rašymas (sudarytojai: B. Speičytė, A. Kučinskienė); planuojama, kad šiam leidiniui straipsnius be kitų autorių pateiks taip pat B. Speičytė, V. Šeina-Vasiliauskienė, A. Kučinskienė, B. Avižinienė; planuojama leidinio apimtis 8 a. l.

3.3 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Maironio Raštų (t. 1: Eilėraščiai) rengimas (M. Žvirgždas, G. Olsevičiūtė);

Balio Sruogos *Raštų* (t. 12: Kultūros klausimai) rengimas, parengimas leidybai (L. Arnatkevičiūtė);

Balio Sruogos Raštų (t. 16: Laiškai) rengimas, parengimas leidybai (N. Markevičienė, K. Sakalavičiūtė);

Vaižganto Raštų (t. 25: Laiškai) rengimas, parengimas leidybai (I. Čiužauskaitė, K. Sakalavičiūtė);

Putino Raštų (t. 13: Laiškai) rengimas (D. Krištopaitienė, K. Sakalavičiūtė); planuojama leidinio apimtis 20 a. l.

3.4 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Kaip vienas iš LLTI planuojamų Lietuvos valstybingumo atkūrimo šimtmečiui dedikuotų renginių

2018 metų II ketvirtį vyks tarptautinė mokslinė konferencija, skirta nacionalinės literatūros kanono ir tautinio kultūrinio identiteto bei istorinės atminties sąsajoms (konferencijos organizacinis komitetas: B. Speičytė, A. Kučinskienė, B. Avižinienė). Konferenciją numatoma siūlyti įtraukti į valstybingumo atkūrimo šimtmečio renginių planą.

2019 metai

3.1 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Monografijos Nacionalinės literatūros kanono formavimas, socializacija ir kultūrinė galia (XIX a. pab. – XX a. I p.) rašymas (V. Šeina-Vasiliauskienė); per 2019 metus planuojama parašyti 4 a. l.;

3.2 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Kolektyvinės monografijos Literatūrinės kanonizacijos praktikos XIX a. pab. – XX a. I pusės Lietuvoje rašymas (sudarytoja V. Šeina-Vasiliauskienė);

Straipsnių rinkinio National Literary Canon Revisited straipsnių recenzavimas, taisymas (sudarytojai: B. Speičytė, A. Kučinskienė).

3.3 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Maironio Raštų (t. 1: Eilėraščiai) rengimas (M. Žvirgždas, G. Olsevičiūtė);

Balio Sruogos Raštų (t. 13: Publicistika) rengimas (L. Arnatkevičiūtė); planuojama leidinio apimtis 20 a. l.

Balio Sruogos Raštų (t. 17: Laiškai) rengimas (N. Markevičienė, K. Sakalavičiūtė); planuojama leidinio apimtis 20 a. l.

Vaižganto Raštų (t. 26: Laiškai) rengimas (I. Čiužauskaitė, K. Sakalavičiūtė); planuojama leidinio apimtis 20 a. l.

Putino Raštų (t. 13: Laiškai) rengimas (D. Krištopaitienė, K. Sakalavičiūtė).

3.4 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Įvyks trys moksliniai seminarai iš ciklo Moderniosios Lietuvos literatūrinis kanonas (pranešimus skaitys ilgalaikės programos vykdytojai ir kviestiniai lektoriai; už seminarų organizavimą atsakinga V. Šeina-Vasiliauskienė, B. Avižinienė).

2019 metais minint jubiliejinius Juozo Tumo-Vaižganto metus, bus suorganizuota nacionalinė konferencija, skirta naujausiems Vaižganto biografijos, literatūrinio, publicistinio, epistolinio ir kt. paveldo bei visuomeninės veiklos tyrimams. Viena iš konferencijos sekcijų bus skirta Vaižganto kaip įtakingo literatūros kanono formuotojo (kritiko, dėstytojo, literatūros istoriko) veiklai aptarti (už konferencijos organizavimą atsakinga Aistė Kučinskienė).

Konferencijos pranešimų pagrindu parengti straipsniai bus publikuojami recenzuojamame mokslo žurnale Colloquia.

2020 metai

3.1 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Monografijos Nacionalinės literatūros kanono formavimas, socializacija ir kultūrinė galia (XIX a. pab. – XX a. I p.) pirmo varianto svarstymas, koregavimas (V. Šeina-Vasiliauskienė);

3.2 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Kolektyvinės monografijos Literatūrinės kanonizacijos praktikos XIX a. pab. – XX a. I pusės Lietuvoje pirminio varianto svarstymas, teksto koregavimas (sudarytoja V. Šeina-Vasiliauskienė);

Straipsnių rinkinio National Literary Canon Revisited parengimas leidybai (sudarytojai: B. Speičytė, A. Kučinskienė).

3.3 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Maironio Raštų (t. 1: Eilėraščiai) rengimas (M. Žvirgždas, G. Olsevičiūtė);

Balio Sruogos Raštų (t. 13: Publicistika) rengimas, parengimas leidybai (L. Arnatkevičiūtė);

Balio Sruogos Raštų (t. 17: Laiškai) rengimas, parengimas leidybai (N. Markevičienė, K. Sakalavičiūtė);

Vaižganto Raštų (t. 26: Laiškai) rengimas, parengimas leidybai (I. Čiužauskaitė, K. Sakalavičiūtė);

Putino Raštų (t. 14: Laiškai. Dokumentai) rengimas, parengimas leidybai (D. Krištopaitienė, K. Sakalavičiūtė); planuojama leidinio apimtis 20 a. l.

3.4 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Įvyks trys moksliniai seminarai iš ciklo Moderniosios Lietuvos literatūrinis kanonas (pranešimus skaitys ilgalaikės programos vykdytojai ir kviestiniai lektoriai; už seminarų organizavimą atsakinga V. Šeina-Vasiliauskienė, B. Avižinienė);

2020 metais kovo mėn. minint 100-ąsias Juliaus Kaupo gimimo metines bus surengta nacionalinė

mokslinė konferencija skirta literatūrinės pasakos žanrui. Vienas iš konferencijos teminių aspektų – literatūrinės pasakos vieta žanriniame kanone (už konferencijos organizavimą atsakinga Viktorija Šeina-Vasiliauskienė);

Konferencijos pranešimų pagrindu parengti straipsniai bus publikuojami recenzuojamame mokslo žurnale *Tautosakos darbai*.

2021 metai

3.1 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Monografijos Nacionalinės literatūros kanono formavimas, socializacija ir kultūrinė galia (XIX a. pab. – XX a. I p.) parengimas leidybai (V. Šeina-Vasiliauskienė);

3.2 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Kolektyvinės monografijos Literatūrinės kanonizacijos praktikos XIX a. pab. – XX a. I pusės Lietuvoje parengimas leidybai (sudarytoja V. Šeina-Vasiliauskienė);

3.3 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Maironio Raštų (t. 1: Eilėraščiai) rengimas, parengimas leidybai (M. Žvirgždas, G. Olsevičiūtė);

Balio Sruogos Raštų (t. 18: Laiškai) rengimas (N. Markevičienė, K. Sakalavičiūtė); planuojama leidinio apimtis 20 a. l.

Vaižganto Raštų (t. 27: Laiškai) rengimas (I. Čiužauskaitė, K. Sakalavičiūtė); planuojama leidinio apimtis 20 a. l.

Putino Raštų (t. 14: Laiškai. Dokumentai) rengimas, parengimas leidybai (D. Krištopaitienė, K. Sakalavičiūtė).

3.4 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui bus atlikti šie darbai:

Įvyks trys moksliniai seminarai iš ciklo *Moderniosios Lietuvos literatūrinis kanonas* (pranešimus skaitys ilgalaikės programos vykdytojai ir kviestiniai lektoriai; už seminarų organizavimą atsakinga V. Šeina-Vasiliauskienė, B. Avižinienė);

2021 metais birželio mėn. minint 70-ąsias almanacho „Žemė“ ir 100-ąsias Vytauto Mačernio gimimo metines, bus surengta nacionalinė konferencija, skirta žemininkų kartos indėliui į lietuvių literatūros raidos procesą aptarti (už konferencijos organizavimą atsakinga Viktorija Šeina-Vasiliauskienė);

Konferencijos pranešimų pagrindu parengti straipsniai bus publikuojami recenzuojamame mokslo žurnale *Colloquia*.

Programos 3.1 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui 2017 – 2021 metais skiriama po 0,6 n.e./5,8 tūkst.Eur

Programos 3.2 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui 2017 – 2021 metais skiriama po 1,7 n.e./16,3 tūkst.Eur

Programos 3.3 papunktyje nurodytų uždavinio įgyvendinimui 2017 – 2021 metais skiriama po 4,0 n.e./38,3 tūkst.Eur

Programos 3.4 papunktyje nurodyto uždavinio įgyvendinimui 2017 – 2021 metais skiriama po 0,1 n.e./1,0 tūkst.Eur

6. Numatomi rezultatai:

Įvykdžius ilgalaikę mokslo programą, būtų parengti leidybai šie leidiniai:

6.1. kolektyvinė monografija Literatūrinės kanonizacijos praktikos XIX a. pab. – XX a. I pusės Lietuvoje (bendraautorai: B. Speičytė, A. Kučinskienė, R. Bleizgienė, M. Žvirgždas, B. Avižinienė, sudarytoja V. Šeina-Vasiliauskienė; planuojama leidinio apimtis 15 a. l.);

6.2. monografija Nacionalinės literatūros kanono formavimas, socializacija ir kultūrinė galia (XIX a. pab. – XX a. I p.) (V. Šeina-Vasiliauskienė; numatyta apimtis 10 a. l.);

6.3. studija Žemaitės raštų tekstologinės problemos (I. Čiužauskaitė; planuojama leidinio apimtis 7 a. l.);

6.4. straipsnių rinkinys anglų kalba *National Literary Canon Revisited* (sudarytojai: B. Speičytė, A. Kučinskienė; straipsnių autoriai: B. Speičytė, V. Šeina-Vasiliauskienė, A. Kučinskienė, B. Avižinienė; planuojama leidinio apimtis 8 a. l.);

Maironis, Raštai, t. 1: Eilėraščiai (M. Žvirgždas, G. Olsevičiūtė; planuojama leidinio apimtis 20 a. l.);

Balys Sruoga, Raštai, t. 12: Kultūros klausimai (L. Arnatkevičiūtė; planuojama leidinio apimtis 20 a. l.);

Balys Sruoga, Raštai, t. 13: Publicistika (L. Arnatkevičiūtė; planuojama leidinio apimtis 20 a. l.);

Balys Sruoga, Raštai, t. 16: Laiškai ((N. Markevičienė, K. Sakalavičiūtė; planuojama leidinio apimtis 20 a. l.);
 Balys Sruoga, Raštai, t. 17: Laiškai (N. Markevičienė, K. Sakalavičiūtė); planuojama leidinio apimtis 20 a. l.);
 Vaižgantas, Raštai, t. 25: Laiškai (I. Čiužauskaitė, K. Sakalavičiūtė; planuojama leidinio apimtis 20 a. l.);
 Vaižgantas, Raštai, t. 26: Laiškai (I. Čiužauskaitė, K. Sakalavičiūtė; planuojama leidinio apimtis 20 a. l.);
 Putinas, Raštai, t. 13: Laiškai (D. Krištopaitienė, K. Sakalavičiūtė; planuojama leidinio apimtis 20 a. l.);
 Putinas, Raštai, t. 14: Laiškai. Dokumentai. (D. Krištopaitienė, K. Sakalavičiūtė; planuojama leidinio apimtis 20 a. l.)

7. Rezultatų sklaidos priemonės:

Moksliniai darbai, parengti spaudai ilgalaikės programos metu, bus teikiami konkursams siekiant gauti lėšų jų publikavimui. Visuomenei bus rengiami knygų pristatymai, teikiamos anotacijos spaudoje ir internetinėje žiniasklaidoje. Planuojamos programos rezultatus pristatančios viešos paskaitos LLTI, taip pat VU ir LEU studentams, akademinų vasaros seminarų (Literatūros salos ir kt.) dalyviams, radijo klausytojams.

Programos rėmuose vykdomų tyrimų rezultatai bus pristatyti nacionalinėse ir tarptautinėse konferencijose. 2018 metų II ketvirtį bus surengta nacionalinės literatūros kanono problemikai skirta tarptautinė konferencija Lietuvių literatūros ir tautosakos institute. Tiesiogiai su literatūrinio kanono problemika siejamos ir 2017, 2019, 2020, 2021 metais rengiamos nacionalinės konferencijos ar seminarai-diskusijos konkrečioms jubiliejinėms sukaktims (Ievos Simonaitytės, Juozo Tumo-Vaižganto, Juliaus Kaupo, Vytauto Mačernio) paminėti. Šių konferencijų pranešimų pagrindu parengti straipsniai bus publikuojami recenzuojamuose mokslo žurnaluose Colloquia ir Tautosakos darbai. Straipsnių rinkinys anglų kalba pristatys ilgalaikės programos tyrimų rezultatus tarptautinei akademinėi auditorijai.

8. Preliminarus programos lėšų paskirstymas (tūkst. eurų):

Eil. Nr.	Išlaidų pavadinimas	2017 metais	2018 metais	2019 metais	2020 metais	2021 metais	Visai programai (suma)
1.	Programai skirti norminiai etatai, lėšos	6,4/ 61,4	6,4/ 61,4	6,4/ 61,4	6,4/ 61,4	6,4/ 61,4	307,0
2.	Kitos lėšos planuojamos programai vykdyti (iš kitų, institutui skirtų valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšų)						
	Iš viso	61,4	61,4	61,4	61,4	61,4	307,00

9. Programos trukmė: 2017–2021 metai

10. Programos vadovas:

dr. Viktorija Šeina-Vasiliauskienė, LLTI mokslo darbuotoja, l. e. Naujosios literatūros skyriaus vadovo pareigas, tel.: +370 670 61117, el. p. seina.vasiliauskiene@gmail.com

**LIETUVIŲ FOLKLORO, MITOLOGIJOS IR ŠIUOLAIKINIŲ FOLKLORINIŲ
PROCESŲ TYRIMAI**

1. Programos vykdytojas - Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas (toliau – LLTI).

Norminiai etatai skirti programai – 12,92.

2. Programos tikslai:

2.1. vykdyti tęstinius klasikinio lietuvių folkloro fundamentinių ir taikomųjų šaltinių rengimo darbus;

2.2. atlikti teoriškai naujus baltų mitologijos, mažiau ištirtų klasikinio folkloro žanrų ir tradicinės folklorinės kultūros tyrimus;

2.3. analizuoti šiuolaikinei visuomenei aktualią gyvąją lietuvių folkloro raidą, jo procesų kultūrinę specifiką, reikšmę visuomenės etniniam tapatumui.

3. Programos uždaviniai:

3.1. Fundamentinės lietuvių dainų, pasakų, sakmių ir patarlių bei priežodžių publikacijos leis šiuos lietuvių dvasinės kultūros šaltinius įvesti į aktyvią mokslinę apyvartą ir padaryti prieinamus visuomenei.

3.2. Teoriniai lietuvių folkloro, mitologijos ir tradicinės folklorinės kultūros tyrimai leis kompleksiskai ištirti atskirų šios unikalios lietuvių dvasinės kultūros sričių istoriją.

3.3. Šiuolaikinių folkloro procesų analizė leis įvertinti kintantį folkloro vaidmenį dabarties visuomenėje ir jo raidos tendencijas.

3.4. Tarptautinių konferencijų organizavimas ir publikacijos anglų kalba parengimas leis adekvačiai pristatyti lietuvių folkloristiką tarptautiniame akademiniam kontekste.

4. Metodologinis tyrimų pagrindimas:

Programa konsoliduoja ir toliau tęsia dvi ilgalaikes 2012-2016 metais LLTI vykdytas mokslines programas: „Dainų šaltiniai ir tyrimai“ bei „Baltų mitologijos ir lietuvių sakinio folkloro tyrimai“, siekdama įtraukti naujus mokslinių tyrimų aspektus, padidinti analizės kompleksiskumą ir suaktyvinti tyrimų rezultatų sklaidą. Siūlomą programą sudaro trys svarbiausios, tarpusavyje glaudžiai susijusios dalys.

Programos rėmuose siekiama užtikrinti nenutrūkstamą tęstinių fundamentinių folkloro šaltinių rengimą, kuris yra LLTI vykdomų mokslinių folkloro tyrimų pagrindas ir vienas esmingiausių šios institucijos veiklos aspektų. Numatoma toliau tęsti „Lietuvių liaudies dainyno“ rengimą (parengti spaudai du jo tomus – darbo ir kalendorinių apeigų dainas), taip pat ankstesnėje programoje pradėtą tęstinio fundamentinio leidinio „Lietuvių pasakojamoji tautosaka“ rengimą (parengiant atitinkamai po antrąjį etiologinių sakmių ir stebuklinių pasakų tomą), atnaujinti pristabdytą sisteminio „Lietuvių patarlių ir priežodžių“ sąvado rengimą (spaudai paruošiant trečiąjį ir ketvirtąjį tomus). Lygiagrečiai bus rengiamos ir populiarios, plačiai visuomenei skirtos vaišių dainų ir talalinių publikacijos, pristatančios atraktyviąją, į juoko kultūrą orientuotą dainuojamojo paveldo dalį.

Atsižvelgiant į tai, kad senoji baltų religija ir mitologija, tradicinis folkloras ir folklorinė kultūra net ir moderniaisiais laikais kelia didžiulį susidomėjimą, o šios srities tyrimai ir rekonstrukcijos aktualios visiems, siekiantiems giliau pažinti nacionalinio ir kultūrinio mūsų identiteto ištakas bei dvasinės kultūros raidą, numatoma parengti išsamias teorines šios srities publikacijas, kurios bus aktualios ne tik kitų akademinų krypties mokslininkams, bet ir plačiai visuomenei, ypač mokykloms. Tai dviejų dalių monografija, kurioje bus aptarti ligi šiol palyginti menkai nagrinėti tradicinės baltų kosmogonijos ir eschatologijos vaizdiniai, esmingai formavę mitinę lietuvių pasaulėžiūrą ir darę įtaką etninei savivokai bei dvasinei kultūrai. Taip pat, ankstesnėje programoje parengus „Lietuvių mįslių rinktinę“, reprezentavusią šio smulkiojo sakinio folkloro žanro lietuviškąjį paveldą, šioje programoje numatoma teorinė monografija „Lietuvių mįslės: funkcionavimas, stilius, poetika“, kurioje apibūdinamas mįslių žanras, jo istorijos bruožai, funkcionavimas tradicinėje vartosenoje ir individualioje recepcijoje. Folkloras kaip sintezuojantis kultūros reiškinytis šiuo metu pasaulyje tiriamas pasitelkus įvairiopus diskursus, stengiantis atskleisti visuminį tradicinės folklorinės kultūros vaizdą. Programoje pristatoma keletas šios

kultūros sričių. Monografijoje „Sapas kaip folklorinis naratyvas“ analizuojamas oneirinės būsenos tapsmas tradiciniu naratyvu, jo folklorinės raiškos ir kultūrinės prasmės, vaidmuo individo gyvenimo istorijoje ir savitoje bendruomeninėje komunikacijoje; akcentuojamos adekvačių tyrimo metodologijų paieškos ir tarpdiscipliniškumo problemos. Monografijoje „Ugdymo kultūra žemdirbių visuomenėje“, atsiremiant į istorikų, etnologų, literatūrologų atliktus lietuvių šeimos kultūros tyrimus, stengiamasi juos svariai papildyti atidžia tautosakinės medžiagos analize, išryškinančia pedagoginius, edukacinius, terapinius tautosakos bruožus, įvairiais aspektais aptarti lietuvių ir kaimyninių tautų vaikų folklorą, būdingą agrarinėms visuomenėms, tokiu būdu atskleidžiant bendruosius šeimos kultūros bruožus XIX a. bei XX a. pradžios Lietuvoje. Monografijoje „Pučiamųjų instrumentų ansambliai tradicinėje Lietuvos kultūroje“ diachroniškai apžvelgiama pučiamųjų instrumentų ansamblių / orkestrų raida Lietuvos kaimų ir miestelių muzikiniame kultūriniame gyvenime, jų paplitimas per kariuomenę, dvarų ir vyskupijų centrų muzikinę kultūrą ir vėlesnė įtaka liaudiškajai pamaldumo tradicijai (naudojimas bažnytinėse šventėse, apeinant kryžiaus kelią ir pan.), ypatingą dėmesį skiriant Žemaitijai, kur ypatingai stipri ir unikali pučiamųjų tradicija tebegyvuoja dar ir XXI a. pradžioje.

Tradicinės folklorinės kultūros raidos tyrimai natūraliai pagrindžia šiuolaikinių folkloro procesų analizę, tad folkloras modernioje ir postmodernioje visuomenėje – dar viena svarbi programoje numatomų tyrimų kryptis. Pagrindinis dėmesys bus skiriamas folkloro gyvavimui šiuolaikinės kultūros ir elektroninių medijų sąlygomis, folkloro transformacijoms skirtingose epochose. Pirmiausia bus analizuojamas folkloro vaidmuo ir kaita rašto kultūros istorijoje, atsižvelgiant į tai, kad intensyviausias, pastaruosius du šimtmečius trukęs lietuvių folkloro fiksavimo darbas vyko rašytinės kultūros sąlygomis. Bus tiriama, kaip tradicinis kultūrinis naratyvas ne tik išlaikė archajinio mąstymo elementų, bet ir perėmė, adaptavo įvairias individualias kultūrinės formas bei patirtis. Iš antropologinių prieigų bus aktualizuojama folkloro kaip kasdienybės kultūros objekto, egodokumento, bendruomenės komunikacijos priemonės samprata. Numatomas atskiras šiai problematikai skirtas mokslinių straipsnių ciklas. Lygiagrečiai bus siekiama analizuoti ir pačias naujausias folklorinės raiškos formas – tradicinių folkloro žanrų transformacijas, naujai kuriamus „anti-žanrus“ (antipatarles, antisakmes ir pan.), žanrų parodijas, internetinį folklorą ir kt., parengiant šiai tematikai skirtą straipsnių rinkinį, kuris, gavus papildomą finansavimą, bus verčiamas į anglų kalbą ir leidžiamas tarptautinėje leidykloje.

Dar vienas svarbus iššūkis, kylantis lietuvių folkloro tyrėjams – tarptautinė tyrimų rezultatų sklaida. Šiuo tikslu bus rengiamos dvi tarptautinės mokslinės konferencijos: 2018 m. – Baltijos ir Šiaurės šalių folkloro archyvų tinklo konferencija, skirta trijų Baltijos šalių nepriklausomybės šimtmečiui, o 2019 metais – Tarptautinės baladžių komisijos metinė konferencija. Skirtinga konferencijų teminė aprėptis leis kuo plačiau pristatyti įvairiopą LLTI folkloristų veiklą tarptautinei akademinėi bendruomenei. Programoje numatomi moksliniai tyrimai bus atliekami remiantis kompleksine metodologija ir solidžiu moksliniu folkloristikos bei kitų humanitarinių mokslų šakų įdirbiu.

Fundamentinių tautosakos šaltinių rengimo etalonu (tiek savo apimtimi, tiek ir medžiagos atrankos bei pateikimo lygiu) jau daugelį metų (nuo 1980 metų, kai pasirodė pirmasis jo tomas) yra daugiatomis lietuvių dainų sąvadas – „Lietuvių liaudies dainynas“, visą iki šiol užfiksuotą lietuvių dainavimo tradiciją reprezentuojantis fundamentinis leidinys. Pagal dainų žanrus sudarytuose jo tomuose skelbiamos ne tik pačios dainos, bet pateikiami ištirti ir nustatyti įvairūs dainų struktūriniai ir tekstologiniai dėsningumai, susiję su istorine dainų raida bei variantų sklaida ir jos kontekstais. Visi Dainyno tomai turi vienodą bendrą struktūrą, kuriai sukurti reikia parengiamųjų metodologinio pobūdžio darbų: būtina atlikti kelių lygmenų tyrimus (tipologinius, tekstologinius, melodinius ir kt.), kaip rezultatą pateikiant visuomenei visuminį istoriškai susiklosčiusį dainuojamosios tradicijos diachroninį vaizdą, kuris pristatomas net tik konkrečiais tekstais ir jų melodijomis atskleidžiant atskiro žanro dainų sistemą, bet jos reprezentavimą gerokai praplečiant privalomu moksliniu aparatu (rengiami įvadai, kelių lygmenų komentarai, pridedami garso įrašai, sudaromos rodyklės, bent į dvi užsienio kalbas verčiamos plačios santraukos). Paprastai prie vieno tomo dirba po du parengėjus (tekstų ir melodijų), jiems talkina redaktoriai ir konsultantai. Paskelbus visą šį dainų šaltinių korpusą, atsivers naujos galimybės tolesnėms įvairiakryptėms lietuvių dainų, kaip turtingo ir savito europinio paveldo, studijoms. Dėl panašių rengimo principų

sąvadu gali būti prilyginamos ir naujai sudaromos neskelbtų dainų rinktinės. Panašią nusistovėjusią, ilgalaikią mokslo tyrimais bei medžiagos sisteminimo darbu pagrįstą rengimo praktiką turi ir kitas fundamentinis sąvadas – „Lietuvių patarlės ir priežodžiai“, kurio rengimo grupė, vadovaujama patarlių klasifikavimo sistemos kūrėjo prof. K. Grigo, 2000 m. pasirodžius pirmajam leidinio tomui, pelnė Lietuvos mokslo premiją (2001). Po K. Grigo mirties kurį laiką pristabdytus sąvado rengimo darbus planuojama atnaujinti šioje programoje, pasinaudojant ir paremiologės, ilgametės sąvado rengėjos L. Kudirkienės sudarytu patarlių ir priežodžių katalogo prospektu. Analogišku mokslinės tipologijos bei žanrinių tyrimų ir klasifikacijų įdirbiu (tarptautine Aarne-Thompsono sukurta pasakų klasifikacija (AT), prieš kurį laiką dar atnaujinta ir išplėta H. J. Utherio (ATU), taip pat AT pagrindu sudarytu J. Balio „Lietuvių pasakojamosios tautosakos motyvų katalogu“ (1936) ir B. Kerbelytės sukurto „Lietuvių pasakojamosios tautosakos katalogu“ (T. 1–4, 1999–2009)), jau išplėtotais mokslinio šaltinių rengimo (tekstų atrankos, tekstologinio bei dialektologinio redagavimo, mokslinių komentarų, rodyklių ir kt. pateikimo) principais remiasi ir ankstesnėje LLTI vykdytoje ilgalaikėje programoje pradėtas fundamentinio „Lietuvių pasakojamosios tautosakos“ leidinio rengimas. Jis bus tęsiamas toliau rengiant lietuvių etiologines sakmes ir stebuklines pasakas reprezentuojančius tomus.

Baltų mitologijos ir lietuvių folkloro tyrimai LLTI jau ne vieną dešimtmetį vykdomi kaip tęstinė mokslinė programa ir turi solidžias akademines tradicijas: minėtinos prof. N. Vėliaus, akademiko L. Saukos, prof. B. Kerbelytės, prof. K. Grigo ir kitų mokslininkų atliktos studijos, šaltinių publikacijos, taip pat daugelio toliau šiame bare besidariusiančių mokslininkų tyrimai, nuosekliai gilinantys ir plėtojantys pradėtus darbus bei taikantys ne tik tarptautiniuose folkloro tyrimuose, bet ir kitose humanitarinių mokslų srityse diegiamas naujas metodologijas. Numatomos individualios mokslinės monografijos remiasi išsamiu įvairialypių (istorinių, etnografinių, archeologinių, tautosakinių, kalbinių, literatūrinių ir kt.) šaltinių pažinimu bei gilia kompleksine jų analize ir sintetinėmis apibendrinimais. Siekiama ne tik nustatyti empiriškai lengvai pastebimas folkloro kūrybos tęstinumo bei kaitos tendencijas, bet ir išryškinti jas išprovokavusias daug platesnio pobūdžio kultūrinės ir socialines transformacijas. Analizuojant su dabartiniu folkloro procesu siejamus kultūros aspektus, atsižvelgiama į šiuolaikinę folkloro būklę, ryškėjančią iš pastarųjų metų lauko tyrimų, vykdytų taikant naujausias folkloro metodologijas. Visais atvejais siekiama metodologinio vientisumo: tiek sisteminant tiriamą medžiagą, tiek ją kritiškai vertinant bei nustatant dėsningumus. Ištirtumo laipsniui padidinti pasitelkiami ne tik Lietuvos, bet daug platesni ir ne vien areališkai artimi (ypač Rytų Europos) tradicinės kultūros kontekstai.

Analogiški moksliniai folkloro tyrimai ir publikavimas vykdomi visame pasaulyje, kadangi tradicinė kultūra, folkloras, jo pažinimas – neatsiejama nacionalinio bet kurios tautos identiteto dalis. Neginčytina folkloristikos mokslo lyderė pasaulyje – Suomija, kur jau šimtą metų leidžiama mokslinių studijų serija *Folklore Fellows Communications* (FFC), ligi šių dienų apimanti daugiau nei 300 tomų. Vokietijoje, Getingene, neseniai baigta rengti pasaulinė pasakų enciklopedija *Enzyklopädie des Märchens* – mokslinis folkloristikos leidinys, kurio nuo 1960 m. išleista 15 tomų. Vykdam mokslinius mitologijos ir folkloro tyrimus, galima remtis ir rusų mokslininkų įdirbiu šioje srityje: minėtina dvitomė enciklopedija *Мифы народов мира*, taip pat žinomų baltistų V. Ivanovo, V. Toporovo ir kt. studijos.

Pasaulinė folkloro tyrimų sklaida ir mokslininkų tarpusavio bendradarbiavimo skatinimas yra pagrindinis daugelio tarptautinių folkloro organizacijų tikslas. Lietuvių folkloristai jau kuris laikas sėkmingai įsitraukia į šių draugijų veiklą kaip lygiaverčiai akademinės bendruomenės nariai ir įvairių projektų partneriai. Antai 2013 metais Vilniuje surengus Tarptautinės folkloro naratyvų tyrimų draugijos (International Society for Folk Narrative Research – ISFNR) 16-ąją pasaulinį kongresą, toliau pasaulinį Lietuvos mokslininkų žinomumą planuojama didinti 2018 metais organizuojant tarptautinio Šiaurės ir Baltijos šalių folkloro archyvų tinklo, o 2019 metais – Tarptautinės baladžių komisijos (dainų tyrėjų) mokslines konferencijas.

5. Tyrimų etapai ir jų charakteristika; detalus įgyvendinimo planas:

2017 metai

Vykdomi galutiniai fundamentinio daugiatomio mokslinio leidinio „Lietuvių patarlės ir priežodžiai“ (LPP) t. 3 parengimo darbai, tomas parengiamas spaudai. Pagrindinė vykdytoja – m. d. dr. D. Zaikauskienė, vykdytojos – jaun. m. d. R. Kašėtienė, jaun. m. d. V. Džekčioriūtė-Medeišienė

(numatoma apimtis – apie 50 a. l.).

Rengiamas fundamentinio daugiatomio mokslinio leidinio „Lietuvių liaudies dainynas“ (LLD) tomas „Darbo dainos“ (3 knyga). Vykdytojai: jaun. m. d. P. Krikščiūnas (dainų tekstų parengėjas) ir jaun. m. d. Ž. Ramoškaitė-Sverdiolienė (melodijų parengėja), mokslinė redaktorė – vyresn. m. d. dr. B. Stundžienė, melodijų redaktorė – vyresn. m. d. dr. A. Žičkienė; leidinio rengimo procese taip pat dalyvauja kiti LLTI Dainyno skyriaus mokslininkai (numatoma apimtis – apie 25 a. l.). Pradedamas rengti LLD tomas „Kalendorinių apeigų dainos“ (2 knyga). Vykdytojai: – m. d. dr. J. Ūsaitytė (dainų tekstų parengėja) ir vyresn. m. d. dr. A. Žičkienė (melodijų parengėja), mokslinė redaktorė – m. d. dr. V. Daugirdaitė, melodijų redaktorė – jaun. m. d. Ž. Ramoškaitė-Sverdiolienė; leidinio rengimo procese taip pat dalyvauja kiti LLTI Dainyno skyriaus mokslininkai (numatoma apimtis – apie 25 a. l.).

Pradedamas rengti fundamentinio daugiatomio mokslinio leidinio „Lietuvių pasakojamoji tautosaka“ (LPT) tomas „Etiologinės sakmės“ (t. 2). Pagrindinė vykdytoja – vyresn. m. d. dr. R. Racėnaitė ir kiti LLTI skyriaus mokslininkai (numatoma apimtis – apie 30 a. l.).

Pradedamas rengti LPT tomas „Stebuklinės pasakos“ (t. 2). Pagrindinė vykdytoja – m. d. dr. J. Šlekonytė ir kiti LLTI skyriaus mokslininkai (numatoma apimtis – apie 30 a. l.).

Rengiamas populiarus folkloro leidinys – lietuviškų vaišių dainų rinktinė. Vykdytojos – vyresn. m. d. dr. V. Ivanauskaitė-Šeibutienė, jaun. m. d. Ž. Ramoškaitė-Sverdiolienė (numatoma apimtis – iki 10 a. l.).

Rengiama dviejų dalių monografija apie tradicinę mitinę baltų kosmogoniją ir eschatologiją (vyresn. m. d. dr. D. Razauskas); numatoma apimtis apie 20 a. l., planuojama parengti 2021 m.

-Rengiama monografija „Lietuvių mįslės: funkcionavimas, stilius, poetika“ (m. d. dr. A. Kensminienė); numatoma apimtis – apie 12 a. l.,.

Pradedama rengti monografija „Sapnas kaip folklorinis naratyvas“ (darbinis pavadinimas; vyresn. m. d. dr. V. Ivanauskaitė-Šeibutienė); numatoma apimtis – apie 10 a. l.,

Pradedama rengti monografija „Ugdymo kultūra žemdirbių visuomenėje“ (darbinis pavadinimas; m. d. dr. J. Sadauskienė); numatoma apimtis – apie 10 a. l.,

Pradedama rengti monografija „Pučiamųjų instrumentų ansambliai tradicinėje Lietuvos kultūroje“ (darbinis pavadinimas; vyresn. m. d. dr. R. Žarskienė); numatoma apimtis – apie 10 a. l.,.

Organizuojami moksliniai seminarai iš ciklo „Naujausi mitologijos ir tautosakos tyrimai“ – ne mažiau kaip 6 seminarai per metus; pagrindinė vykdytoja – vyriaus. m. d. habil. dr. N. Laurinkienė.

Organizuojami seminarai iš ciklo „Prigimtinė lietuvių kultūra“ – 2 seminarai per metus; pagrindinės vykdytojos – vyresn. m. d. dr. D. Vaitkevičienė, m. d. dr. G. Šmitienė.

Organizuojama mokslinė konferencija iš ciklo „Profesoriaus Norberto Vėliaus skaitymai“; pagrindinė vykdytoja - vyriaus. m. d. habil. dr. N. Laurinkienė.

Organizuojama nacionalinė mokslinė folkloro tyrimų konferencija. Pagrindinės vykdytojos – m. d. dr. V. Daugirdaitė, m. d. dr. J. Ūsaitytė.

2018 metai

Vykdomi galutiniai LLD tomo „Darbo dainos“ (3 knyga) parengimo darbai; tomas parengiamas spaudai.

Rengiamas LLD tomas „Kalendorinių apeigų dainos“ (2 knyga).

Rengiamas LPT „Etiologinės sakmės“ t.2.

Rengiamas LPT „Stebuklinės pasakos“ t.2.

Pradedamas rengti LPP t. 4. Pagrindinė vykdytoja – m. d. dr. D. Zaikauskienė, vykdytojos – jaun. m. d. R. Kašėtienė, jaun. m. d. V. Džekčioriūtė-Medeišienė (numatoma apimtis – apie 50 a. l.).

Vykdomi galutiniai populiarus folkloro leidinio – lietuviškų vaišių dainų rinktinės – parengimo darbai; leidinys parengiamas spaudai.

Pradedamas rengti populiarus folkloro leidinys – lietuviškų talalinių rinktinė. Vykdytojai – vyresn. m. d. dr. B. Stundžienė, jaun. m. d. P. Krikščiūnas, vyresn. m. d. dr. A. Nakienė (numatoma apimtis – iki 10 a. l.).

Toliau rengiamos penkios teorinės monografijos.

Organizuojami moksliniai seminarai iš ciklų „Naujausi mitologijos ir tautosakos tyrimai“ (ne mažiau kaip 6 seminarai per metus) ir „Prigimtinė lietuvių kultūra“ (2 per metus).

Organizuojama mokslinė konferencija iš ciklo „Profesoriaus Norberto Vėliaus skaitymai“;

pagrindinė vykdytoja – vyresn. m. d. dr. R. Racėnaitė.

Organizuojama tarptautinė mokslinė Šiaurės ir Baltijos šalių folkloro archyvų tinklo konferencija „Trys Baltijos šalys: šimtmečio istorija archyvuose“, skirta visų trijų Baltijos šalių nepriklausomybės šimtmečiui (numatoma surengti 2018 m. rugsėjo mėn. Vilniuje); vykdytojos – vyresn. m. d. dr. L. Būgienė, vyresn. m. d. dr. R. Žarskienė, vyresn. m. d. dr. A. Nakienė, jaun. m. d. G. Kadžytė ir kiti LLTI Sakytinės tautosakos, Dainyno ir Tautosakos archyvo skyrių mokslininkai.

2019 metai

Rengiamas LLD tomas „Kalendorinių apeigų dainos“ (2 knyga).

Rengiamas LPT „Etiologinės sakmės“ t.2.

Rengiamas LPT „Stebuklinės pasakos“ t.2.

Rengiamas LPP t. 4.

Rengiama lietuviškų talalinių rinktinė.

Vykdomi galutiniai monografijos „Lietuvių mįslės: funkcionavimas, stilius, poetika“ (m. d. dr. A. Kensminienė) parengimo darbai; monografija parengiama spaudai.

Toliau rengiamos keturios teorinės monografijos.

Organizuojami moksliniai seminarai iš ciklų „Naujausi mitologijos ir tautosakos tyrimai“ (ne mažiau kaip 6 seminarai per metus) ir „Prigimtinė lietuvių kultūra“ (2 per metus).

Organizuojama mokslinė konferencija iš ciklo „Profesoriaus Norberto Vėliaus skaitymai“; pagrindinė vykdytoja – m. d. dr. J. Šlekonytė.

Organizuojama metinė mokslinė asociacijos „Tarptautinė baladžių komisija“ (*International Ballad Commission / Kommission für Volksdichtung*) konferencija Vilniuje. Vykdytojos – m. d. dr. J. Ūsaitytė, vyresn. m. d. dr. B. Stundžienė, m. d. dr. G. Šmitienė, jaun. m. d. M. Liugaitė-Černiauskienė ir kiti LLTI Dainyno skyriaus mokslininkai.

2020 metai

Rengiamas LLD tomas „Kalendorinių apeigų dainos“ (2 knyga).

Rengiamas LPT „Etiologinės sakmės“ t.2.

Rengiamas LPT „Stebuklinės pasakos“ t.2.

Rengiamas LPP t. 4.

Vykdomi galutiniai populiaraus folkloro leidinio – lietuviškų talalinių rinktinės – parengimo darbai; leidinys parengiamas spaudai.

Pradedamas rengti straipsnių rinkinys anglų kalba apie naujausias folklorinės raiškos formas – tradicinių folkloro žanrų transformacijas, naujai kuriamus folkloro „anti-žanrus“ (antipatarles, antisakmes ir pan.), tradicinio folkloro žanrų parodijas, internetinį folklorą ir pan. Vykdytojai – vyresn. m. d. dr. L. Būgienė (rinkinio sudarytoja), m. d. dr. D. Zaikauskienė, m. d. dr. J. Šlekonytė, vyresn. m. d. dr. R. Racėnaitė, m. d. dr. A. Kensminienė, jaun. m. d. P. Krikščiūnas, kiti LLTI Sakytinės tautosakos, Dainyno ir Tautosakos archyvo skyrių mokslininkai. Numatoma apimtis – iki 10 a. l., rinkinį vertimui į anglų k.

Toliau rengiamos keturios teorinės monografijos.

Organizuojami moksliniai seminarai iš ciklų „Naujausi mitologijos ir tautosakos tyrimai“ (ne mažiau kaip 6 seminarai per metus) ir „Prigimtinė lietuvių kultūra“ (2 per metus).

Organizuojama mokslinė konferencija iš ciklo „Profesoriaus Norberto Vėliaus skaitymai“; pagrindinis vykdytojas – vyresn. m. d. dr. D. Razauskas.

Organizuojama nacionalinė mokslinė folkloro tyrimų konferencija; pagrindinės vykdytojos – m. d. dr. G. Šmitienė, vyresn. m. d. dr. A. Žičkienė.

2021 metai

Vykdomi galutiniai LLD tomo „Kalendorinių apeigų dainos“ (2 knyga) parengimo darbai; tomas parengiamas spaudai.

Vykdomi galutiniai LPT „Etiologinės sakmės“ t.2 parengimo darbai; tomas parengiamas spaudai.

Vykdomi galutiniai LPT „Stebuklinės pasakos“ t.2. parengimo darbai; tomas parengiamas spaudai.

Vykdomi galutiniai LPP t. 4 parengimo darbai; tomas parengiamas spaudai.

Baigiamas rengti straipsnių rinkinys apie naujausias folklorinės raiškos formas; rinkinys parengiamas vertimui į anglų k.

Baigiamos rengti spaudai keturios monografijos: apie tradicinę mitinę baltų kosmogoniją ir

eschatologiją (2 dalys; vyresn. m. d. dr. D. Razauskas); „Sapnas kaip folklorinis naratyvas“ (darbinis pavadinimas; vyresn. m. d. dr. V. Ivanauskaitė-Šeibutienė); „Ugdymo kultūra žemdirbių visuomenėje“ (darbinis pavadinimas; m. d. dr. J. Sadauskienė); „Pučiamųjų instrumentų ansambliui tradicinėje Lietuvos kultūroje“ (darbinis pavadinimas; vyresn. m. d. dr. R. Žarskienė).

Organizuojami moksliniai seminarai iš ciklų „Naujausi mitologijos ir tautosakos tyrimai“ (ne mažiau kaip 6 seminarai per metus) ir „Prigimtinė lietuvių kultūra“ (2 per metus).

Organizuojama mokslinė konferencija iš ciklo „Profesoriaus Norberto Vėliaus skaitymai“; pagrindinė vykdytoja – vyriaus. m. d. habil. dr. N. Laurinkienė.

Organizuojama nacionalinė mokslinė folkloro tyrimų konferencija; pagrindinės vykdytojos – vyresn. m. d. dr. V. Ivanauskaitė-Šeibutienė, vyresn. m. d. dr. B. Stundžienė.

Per visą programos vykdymo laikotarpį:

Rengiami moksliniai straipsniai iš ciklo „Rašytinis folkloras“ (darbinis pavadinimas), reprezentuojantys folklorą kaip rašto kultūros dalį, jo gyvavimą ir sklaidą rašytiniu pavidalu, sąsajas su individualia kūryba ir egodokumentika. Numatoma parengti ne mažiau kaip 10 mokslo straipsnių šia tematika „Tautosakos darbams“ ir kitiems mokslo žurnalams bei internetinei žiniasklaidai. Vykdytojai – vyresn. m. d. dr. B. Stundžienė, vyresn. m. d. dr. A. Nakienė, m. d. dr. J. Ūsaitytė, m. d. dr. G. Šmitienė ir kt. LLTI Sakytinės tautosakos, Dainyno ir Tautosakos archyvo skyrių mokslininkai.

Vykdomi programos rezultatų viešinimo darbai: knygų pristatymai, anotacijos spaudoje ir internetinėje žiniasklaidoje, viešos paskaitos, pasisakymai, interviu ir kt. Vykdytojai – jaun. m. d. G. Kadžytė ir kiti programoje dalyvaujantys LLTI Sakytinės tautosakos, Dainyno ir Tautosakos archyvo skyrių mokslininkai.

6. Preliminarus lėšų paskirstymas uždaviniams vykdyti:

6.1. Fundamentinės lietuvių dainų, pasakų, sakmių ir patarlių bei priežodžių publikacijos leis šiuos lietuvių dvasinės kultūros šaltinius įvesti į aktyvią mokslinę apyvartą ir padaryti prieinamus visuomenei.

Programos 3.1 papunktyje nurodytų uždavinių įgyvendinimui skiriama:

2017 metais – 6 n.e./ 57,5tūkst. Eur

2018 metais – 6 n.e./ 57,5tūkst. Eur

2019 metais – 6 n.e./ 57,5tūkst. Eur

2020 metais – 6 n.e./ 57,5tūkst. Eur

2021 metais – 6 n.e./ 57,5tūkst. Eur

6.2. Teoriniai lietuvių folkloro, mitologijos ir tradicinės folklorinės kultūros tyrimai leis kompleksiskai iširti atskirų šios unikalios lietuvių dvasinės kultūros sričių istoriją.

Programos 3.2 papunktyje nurodytų uždavinių įgyvendinimui skiriama:

2017 metais – 4 n.e./ 38,4tūkst. Eur

2018 metais – 4 n.e./ 38,4tūkst. Eur

2019 metais – 4 n.e./ 38,4tūkst. Eur

2020 metais – 4 n.e./ 38,4tūkst. Eur

2021 metais – 4 n.e./ 38,4tūkst. Eur

6.3. Šiuolaikinių folkloro procesų analizė leis įvertinti kintantį folkloro vaidmenį dabarties visuomenėje ir jo raidos tendencijas.

Programos 3.3 papunktyje nurodytų uždavinių įgyvendinimui skiriama:

2017 metais – 2 n.e. / 19,2tūkst. Eur

2018 metais – 0,92 n.e./ 8,8tūkst. Eur

2019 metais – 0,92 n.e./ 8,8tūkst. Eur

2020 metais – 0,92 n.e./ 8,8tūkst. Eur

2021 metais – 0,92 n.e./ 8,8tūkst. Eur

6.4. Tarptautinių konferencijų organizavimas ir publikacijos anglų kalba parengimas leis adekvačiai pristatyti lietuvių folkloristiką tarptautiniame akademiniam kontekste.

Programos 3.4. papunktyje nurodytų uždavinių įgyvendinimui skiriama:

2017 metais – 0,92 n.e./ 8,8tūkst. Eur

2018 metais – 2 n.e. / 19,2tūkst. Eur

2019 metais – 2 n.e. / 19,2tūkst. Eur

2020 metais – 2 n.e. / 19,2tūkst. Eur

2021 metais – 2 n.e. / 19,2tūkst. Eur

7. Numatomi rezultatai:

Planuojama parengti:

„Lietuvių liaudies dainyno“ tomas „Darbo dainos“ (kn. 3) – 2017-2018 metais;

„Lietuvių liaudies dainyno“ tomas „Kalendorinių apeigų dainos“ (kn. 2) – 2017-2021 metais;

„Lietuvių patarlių ir priežodžių“ t.3 – 2017 metais;

„Lietuvių patarlių ir priežodžių“ t.4 -2018-2021 metais;

„Lietuvių pasakojamoji tautosaka: Etiologinės sakmės“ t.2. - 2017-2021 metais;

„Lietuvių pasakojamoji tautosaka: Stebuklinės pasakos“ t.2. - 2017-2021 metais;

Lietuvių vaišių dainų rinktinė -2017-2018 metais;

Talalinių rinktinė - 2018-2020 metais;

Monografija apie tradicinę mitinę baltų kosmogoniją ir eschatologiją (2 dalys; vyresn. m. d. dr. D. Razauskas) - 2017-2021 metais;

Monografija „Lietuvių mįslės: funkcionavimas, stilius, poetika“ (m. d. dr. A. Kensminienė) – 2017-2019 metais;

Monografija „Sapnas kaip folklorinis naratyvas“ (darbinis pavadinimas; vyresn. m. d. dr. V. Ivanauskaitė-Šeibutienė) - 2017-2021 metais;

Monografija „Ugdymo kultūra žemdirbių visuomenėje“ (darbinis pavadinimas; m. d. dr. J. Sadauskienė) - 2017-2021 metais;

Monografija „Pučiamųjų instrumentų ansambliai tradicinėje Lietuvos kultūroje“ (darbinis pavadinimas; vyresn. m. d. dr. R. Žarskienė) - 2017-2021 metais;

Straipsnių rinkinys apie naujausias folklorinės raiškos formas (parengiamas vertimui į anglų k.) – 2020-2021 metais;

Straipsnių ciklas „Rašytinis folkloras“ (darbinis pavadinimas; ne mažiau kaip 10 straipsnių) – 2017-2021 metais.

8. Rezultatų sklaidos priemonės:

Siekiant kuo platesnės rezultatų sklaidos, numatoma surengti:

8.1. dvi tarptautines mokslines konferencijas: Baltijos ir Šiaurės šalių folkloro archyvų tinklo - 2018 metais ir Tarptautinės baladžių komisijos – 2019 metais;

8.2. tris nacionalines mokslines folkloro tyrimų konferencijas (2017 metais, 2020 metais ir 2021 metais), penkias mokslines konferencijas iš ciklo „Profesoriaus Norberto Vėliaus skaitymai“ (2017-2021 metais);

8.3. seminarų ciklą „Naujausi mitologijos ir tautosakos tyrimai“ (ne mažiau kaip po 6 seminarus kasmet 2017-2021 metais); dešimt prigimtinės kultūros seminarų (2017-2021 metais).

Bus vykdomi ir kiti programos rezultatų viešinimo darbai: knygų pristatymai, anotacijos spaudoje ir internetinėje žiniasklaidoje, viešos paskaitos, pasisakymai, interviu ir kt.

9. Preliminarus programos lėšų paskirstymas (tūkst. eurų)

Eil. Nr.	Išlaidų pavadinimas	2017 metais	2018 metais	2019 metais	2020 metais	2021 metais	Visai programai (suma)
1.	Programai skirti norminiai etatai, lėšos	12,92/ 123,9	12,92/ 123,9	12,92/ 123,9	12,92/ 123,9	12,92/ 123,9	619,5
2.	Kitos lėšos planuojamos programai vykdyti (iš kitų, institutui skirtų valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšų)						
	Iš viso	123,9	123,9	123,9	123,9	123,9	619,5

10. Programos trukmė.

Programos pradžia 2017 - 2021 metai

11. Programos vadovas: Dr. Lina Būgienė, LLTI direktoriaus pavaduotoja akademinėi veiklai, LLTI Sakytinės tautosakos sk. vyresnioji m. d., tel. +370 656 68207; lina@llti.lt

**LITERATŪRA KAIP SOCIALUMO LIUDININKĖ: ESTETIKA, ATMINTIS,
MENTALITETAS VĖLYVUOJU SOVIETMEČIU-XXI A. PRADŽIOJE**

1. Programos vykdytojas - Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas (toliau – LLTI).
Norminiai etatai, skirti programai - 6,4.

2. Programos tikslas - remiantis šiuolaikinėmis metodologijomis visapusiškai analizuoti kertinius naujosios lietuvių literatūros (vėlyvojo sovietmečio – XXI a. pradžios) tapimo bei funkcionavimo estetinius bei socialinius parametrus.

3. Programos uždaviniai:

3.1. rekonstruoti apibendrintą vėlyvojo sovietmečio literatūros transformacijų modelį, „homo sovieticus“ erozijos ir kritinio sovietinės tikrovės vertinimo aspektais (mokslinės studijos, straipsniai);

3.2. ištirti, kaip literatūroje atsiskleidžia pereinamojo laikotarpio mentaliteto, sąmoningumo struktūrų pokyčiai, įtraukiant į tyrimo akiratį ir tuo metu atsiradusius bei stiprėjančius ryšius su egzodo bei moderniąja pasaulio literatūra (moksliniai straipsniai, konferencijos); atskleisti tarptautiškumo dėmenis ir nacionalinių patirčių reikšmę platesniuose kontekstuose;

3.3. nuolat analizuoti kintantį šiuolaikinės literatūros procesą, vertinti ryškėjančias estetines tendencijas, literatūros reakcijas į socialinius pokyčius, taip pat netiesioginę socialumo raišką, literatūros lauko dinamiką (konferencijos, straipsniai, kasmetiniai aktualijų procesų aptarimai);

3.4. plėtoti bei gludinti literatūros ir visuomenės santykių analizės metodologines prieigas, jas taikyti lietuvių literatūros tyrimams, orientuojantis į pasaulines tokio pobūdžio tyrimų tendencijas (kritiniai analitiniai darbų svarstymai, teorinio pobūdžio straipsniai);

4. Metodologinis tyrimų pagrindimas:

Atliekami kompleksiniai šio laikotarpio literatūros tyrimai glaudžiai susiję su ankstesniais Instituto mokslininkų darbais ir daugeliu aspektų pratęsia bei papildo programą „Sovietmečio literatūros istoriniai tyrimai“ (2012-2016 metai). Vykdam pastarąją buvo išanalizuota plati diachroninė medžiaga (maždaug 1940-1988 metai), apimanti centrinius sovietinės literatūros diegimo, raidos, funkcionavimo ir erozijos klausimus Lietuvoje, išgvildinti socrealizmo manipuliaciniai mechanizmai ir individualūs rašytojų kūrybiniai aktai paklūstant arba priešinantys niveliuojančiai komunistinei ideologijai. Taip buvo atverta perspektyva į būsimus aktualius tyrinėjimus. Jie orientuojami į vėlyvuoju sovietmečiu itin sustiprėjusius, o dažnais atvejais dominuojančius naujus kūrybinius modelius, kuriuos lėmė kontestacinė rašytojų laikysena sovietinės valdžios atžvilgiu, laisva, dogmų nesuvaržyta meninė raiška, atvertis į moderniąją pasaulio kultūrą. Šie reiškiniai sukūrė patikimas prielaidas vėlesnei literatūros raidai, tapo integralia šiandienos savastimi, - juos būtina nuodugniai analizuoti kaip tautinės kultūros tęstinumo paradigmas. Daugelis iškiliausių dabarties lietuvių autorių kūrė / kuria ir sovietmečiu, ir Nepriklausomoje Lietuvoje, savo kūriniuose reflektuoja ir atgaivina praeitį, vaizduoja dinamiškus dabartinės tikrovės pokyčius. Tokiu būdu literatūra priklauso plačiajam socialinių vyksmų kontekstui, yra jo dalyvė ir liudininkė. Visa tai reikia nagrinėti, aprašyti ir įvertinti analitiniuose darbuose. Naujausiame etape itin aktualūs tapo estetinių bei aksiologinių transformacijų ir „pereinamojo laikotarpio“ (*transition*) procesai, veikiami politinių virsmų, pasaulio globalizacijos, naujų komunikacijų bei kintančios rašytojų socialinės stratifikacijos. Šių euristicinių tikslų įgyvendinimas svarbus ne tik nacionaliniame kontekste, – tai liudija įvairių šalių tyrinėtojų darbai, teikiantys nemažą turiningų inspiracijų. Tad Programoje vykdomų mokslinių tyrimų pagrindu pasiekti apibendrinimai, teorinės analitinės išvalgos turi atsiskleisti ir tarptautiniais parametrais.

Visapusiška aktualijų lietuvių literatūros vyksmų stebėseną, aktualijų poslinkių diagnozę bei vertinimą, taip pat priskirtina prie Programos tikslų (tęstiniai akademiniai seminarai, skirti dabarties procesams). Bendram sovietinės bei posovietinės literatūros ir kultūros problemų kompleksui analizuoti taip pat labai svarbus ryšių su egzodo bei su kitų šalių literatūromis tyrimas

Siekiant kuo adekvačiau analizuoti XX a. antrosios pusės – XXI a. literatūros ir kultūros reiškinius būtina pasitelkti visapusišką šiuolaikinės literatūrologijos, kultūrologijos ir kitų disciplinų patirtį, sukauptą įvairiose pasaulio šalyse. Didžiąją reikšmę turi panašius socialinius procesus patyrusių Vidurio ir Rytų Europos literatūrų tyrinėjimai, kuriuose atskleidžiami viso

buvusio sovietinio bloko ir Sovietų Sąjungos kultūrų transformacijos, socrealizmo kritinė analizė. Jie šiandien aktyviai vykdomi tiek šiose šalyse, tiek Vakarų Europoje ir JAV, naudojant plačią empirinę medžiagą bei daugiakrypčius metodologinius rakursus (plg., pvz.: Frow, John, *The Practice of Value: Essays on Literature in Cultural Studies*. Crawley: UWAP, 2013; [serija] *Kultura po przejściach, osoby z przeszłością. Polski dyskurs postzależnościowy – konteksty i perspektywy badawcze* (red. Ryszard Nycz), Kraków: Universitas, t. 1-5, 2011-2015; Zimma, Pierre, *Texte et société*, Paris: L'Harmattan, 2011; Yourchak, Alexei, *Everything Was Forever Until It Was No More. The Last Soviet Generation*, Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2005; Jeffrey C. Alexander, *Trauma: A Social Theory*: Polity Press, 2012). Tokio pobūdžio darbus kūrybingai pritaikant ir adaptuojant atsiveria esminiai literatūrinio lauko ypatumai, taip pat kultūriniai-sociologiniai sąlygotumai, būdingi ir lietuvių literatūroje. Šiuose tyrinėjimo baruose simbiotiškai derinamos kuo įvairiausios metodologinės priegios, iš kurių svarbiausios:

visuminė (holistinė) perspektyva, apjungianti literatūrinius, antropologinius ir sociokultūrinius tyrinėjimo aspektus;

diachroniniai atskirų literatūrinio proceso etapų tyrinėjimai; tradicijų – novatoriškumo – konvencijų kaitos klausimai;

individualių meninių manifestacijų analizė bei interpretacija; literatūrinės grupuotės, kartos, meninių įtakų ir „galios centrai“;

poetikos modelių, naratyvinių tipų ir kitų raiškos būdų tyrinėjimas;

komparatyvinė perspektyva, leidžianti atskleisti nacionalinės literatūros sąveikas bei santykius su platesniais kūrybos arealais.

Remiantis plačiais teoriniais arealais, Programoje pasitelkiamos konkrečios metodologinės procedūros. Priklausomai nuo analizuojamo reiškinių ir objekto specifikos jose taikomos konkrečios analitinės procedūros: empirinė literatūrinio gyvenimo faktų analizė; hermeneutinė literatūros kūrinių interpretacija, siekianti iškelti ir apibūdinti estetinę raišką; sociokritiniai literatūros tekstų tyrimai socialumo rakursais; praeities vaizdavimo, atminties įprasminimo būdų deskripcija, memuarinių liudijimų tyrimai; literatūrinės „mados“ ir konjunktūros; šių reiškinių analizė sociumo kontekste; „naujojo istorizmo“ ir feminizmo priegios; postkolonialinės studijos, „centrų“ ir „periferijų“ santykių analizė.

Minėti metodologiniai rakursai taikomi rengiant ir svarstant konkrečius analitinius darbus, skirtus tiek platesnei teorinei problematikai, tiek atskiriems meniniams fenomenams (žanrams, poetikos kategorijoms, kūrinio struktūros komponentams, iškiliesiems autoriams ir pan.).

Programą vykdant, atliekant teorinius-analitinius darbus būtini empiriniai tyrimai; bus renkama, klasifikuojama ir nagrinėjama medžiaga (literatūriniai tekstai ir rankraščiai, faktografinė-archyvinė dokumentika, rašytojų prisiminimai, receptijos liudijimai etc.). Dabartinio proceso stebėsenai ir analizei svarbūs nuolatiniai akademiniai seminarai, skirti aptarti naujausios grožinės literatūros kūriniams bei reiškiniams.

Programa turėtų būti įgyvendinama taip pat tikslingai pasitelkiant ir vykdomus istorijos, politologijos, sociologijos tyrimus, kurie skirti panašaus laikotarpio reiškinių analizei. Numatomas bendradarbiavimas su kitų sričių bei atinkamų institucijų ir mokslo įstaigų mokslininkais Lietuvoje ir užsienyje (visų pirma – su VU ir LII filologais, kultūrologais, istorikais).

5. Tyrimų planas ir jų charakteristika; detalus įgyvendinimo planas

2017 metais

5.1. Teoriniai ir sklaidos darbai:

5.1.1. Sintetinis mokslo darbas „Socrealizmas / kūryba be krantų“ (darbinis pavadinimas; visa apimtis 12 a. l., atsakingas habil. dr. A. Kalėda) koncepcijos aptarimas, pavadinimo ir problematikos tikslinimas bei preliminarus turinio sudarymas; „pilotiniai“ straipsniai (A. Kalėda, G. Bernotienė, metinė apimtis 1 a.l. darbinis pavadinimas – „Atminties pavidalai dabartinėje literatūroje“).

5.1.2. Mokslo šaltinių rinkinio „Iš archyvų: Lietuvos ir egzodo rašytojų ryšiai laiškuose ir dokumentuose“ (atsakinga dr. D. Mitaitė) koncepcijos formavimas ir darbų pradžia (metinė apimtis 1. a. l.).

5.1.3. Dr. L. Mačianskaitės monografija „Literatūra be sprogimų“ (rašymas, 4 a. l.)

5.1.4. Dr. D. Satkauskytės monografijos „Sociokritiniai literatūros tyrimai“, koncepcijos

aptarimas ir svarstymas, 1 a.l.)

5.1.5. Rašytojai Aldonai Liobytei skirtų straipsnių ir dokumentų rinkinys (atsakinga dr. Solveiga Daugirdaitė) aptarimas, parengiamieji darbai (2 a.l.)

5.1.6. Akademiniis mokslinis seminaras, skirtas naujausiai literatūrinei kūrybai aptarti (atsakinga D. Satkauskytė; programos vykdytojai).

5.1.7. „Kūrybiškiausių metų knygų“ rinkimai (R. Kmita I. Vedrickaitė)

Bendradarbiavimas su kitais subjektais (be kita ko, sutartis su LGGRTC Tuskulėnų skyriumi rengiant projektą „Homo sovieticus“.

2018 metai

5.2. Teoriniai ir sklaidos darbai:

5.2.1. Sintetinis mokslo darbas „Socrealizmas be krantų“ rašymas, svarstymas (4. l.) – atsakingas A. Kalėda (autoriai - J. Sprindytė, E. Baliutytė, I. Vedrickaitė, G. Bernotienė – gvildinama „pereinamojo laikotarpio“ problematika; „Prozos transformacijos. Stalinizmas-Atgimimas“; J. Baltušis, J. Avyžius, J. Bubnys).

5.2.2. Aldonai Liobytei skirtų straipsnių ir dokumentų rinkinys (redagavimo darbai, Solveiga Daugirdaitė, 4. a.l.);

5.2.3. L.Mačianskaitės monografija „Literatūra be sprogių“ (rašymas, rengimas spaudai).

5.2.4. D. Satkauskytės monografija (rašymas – 2 a.l.).

5.2.5. Mokslo šaltinių rinkinio „Iš archyvų: Lietuvos ir egzodo rašytojų ryšiai laiškuose ir dokumentuose“ (atsakinga dr. D. Mitaitė) rengimas (2 a.l.).

5.2.6. Baltijos literatūrologų konferencija (atsakinga habil. dr. A. Jurgutienė).

5.2.7. Akademiniis seminaras, skirtas dabartiniam procesui („Metų knygų“) aptarimui (I. Vedrickaitė, L. Mačianskaitė).

5.2.8. „Kūrybiškiausių metų knygų“ rinkimai (G. Bernotienė).

Bendradarbiavimas su kitais subjektais (be kita ko, sutartis su LGGRTC Tuskulėnų skyriumi rengiant projektą „Homo sovieticus“.

2019 metai

5.3. Teoriniai ir sklaidos darbai:

5.3.1. Sintetinis mokslo darbas „Socrealizmas be krantų“ (atsakingas A. Kalėda, autoriai – A. Kalėda, J. Sprindytė, R. Kmita, A. Jurgutienė - rašymas, svarstymas – 4. a. l. – nagrinėjama programoje numatyta tematika: vėlyvojo sovietmečio literatūros virsmai "Žmogiškumo domenai J. Apučio, B. Radzevičiaus, R. Granausko, B. Vilimaitės, J. Mikelinso, H. Čigriejaus prozoje", „Poezijos modernėjimo problemos“).

5.3.2. L.Mačianskaitės monografija „Literatūra be sprogių“ (redagavimas).

5.3.3. Dalios Satkauskytės monografija (rašymas – 2 a.l.).

5.3.4. Šaltinių rinkinys „Iš archyvų: Lietuvos ir egzodo rašytojų ryšiai laiškuose ir dokumentuose“ (atsakinga dr. D. Mitaitė) rengimas (2 a.l.)

5.3.5. Akademiniis seminaras, skirtas dabartiniams procesui („Metų knygų“) aptarimui (J. Sprindytė, A. Kalėda).

5.3.6. „Kūrybiškiausių metų knygų“ rinkimai (G. Bernotienė).

5.3.7. Mokslinės publikacijos (1 a. l.).

5.3.8. Mokslo populiarinimo ir sklaidos darbai.

Bendradarbiavimas su kitais subjektais (be kita ko, sutartis su LGGRTC Tuskulėnų skyriumi rengiant projektą „Homo sovieticus“.

2020 metai

5.4. Teoriniai ir sklaidos darbai:

5.4.1. Sintetinis mokslo darbas „Socrealizmas be krantų“ (baigiamieji darbai – 2 a.l., bendra apimtis – 12 a. l.) visumos svarstymas, atsakingas A. Kalėda, J. Sprindytė, E. Baliutytė, G. Bernotienė, I. Vedrickaitė R. Kmita, A. Jurgutienė – nagrinėjama programoje numatyta tematika: „Vėlyvojo sovietmečio literatūros socialumas ir estetiškumas“

5.4.2. Dalios Satkauskytės monografija (baigiamasis etapas, rašymas, redagavimo darbai – bendra apimtis – 8 a. l.).

5.4.3. Straipsnių rinkinys anglų kalba (atsakinga habil.dr. Jūratė Sprindytė, 2 a.l.) Rinkinys „Iš archyvų: Lietuvos ir egzodo rašytojų ryšiai laiškuose ir dokumentuose“ (atsakinga dr. D. Mitaitė)

rengimas, 2 a.l.)

5.4.4. Akademinis seminaras, skirtas dabartiniams procesams („Metų knygu“) aptarimui (A. Jurgutienė).

5.4.5. „Kūrybiškiausių metų knygu“ rinkimai (R. Kmita).

5.4.6. Mokslo populiarinimo ir sklaidos darbai.

Bendradarbiavimas su kitais subjektais (be kita ko, sutartis su LGGRTC Tuskulėnų skyriumi rengiant projektą „Homo sovieticus“.

2021 metai

5.5. Teoriniai ir sklaidos darbai:

5.5.1. Sintetinis mokslo darbas „Socrealizmas be krantų“ rengimas spaudai (redagavimo darbai, 12 a.l.).

5.5.2. Šaltinių rinkinys „Iš archyvų: Lietuvos ir egzodo rašytojų ryšiai laiškuose ir dokumentuose“ (atsakinga dr. D. Mitaitė) redagavimo darbai (8 a.l.)

5.5.3. Akademinis seminaras, skirtas dabartiniam procesui („Metų knygu“) aptarimui (A. Kalėda)

5.5.4. „Kūrybiškiausių metų knygu“ rinkimai (D. Mitaitė).

5.5.5. Mokslo populiarinimo ir sklaidos darbai.

Bendradarbiavimas su kitais subjektais (be kita ko, sutartis su LGGRTC Tuskulėnų skyriumi rengiant projektą „Homo sovieticus“.

6. Preliminarus lėšų paskirstymas uždaviniams vykdyti:

6.1. Rekonstruoti apibendrintą vėlyvojo sovietmečio literatūros transformacijų modelį, „homo sovieticus“ erozijos ir kritinio sovietinės tikrovės vertinimo aspektais (mokslinės studijos, straipsniai); Programos 3.1 papunktyje nurodytų uždavinių įgyvendinimui 2017 – 2021 metais skiriama po 2,0 n.e./19,2tūkst.Eur

6.2. Ištirti, kaip literatūroje atsiskleidžia pereinamojo laikotarpio mentaliteto, sąmoningumo struktūrų pokyčiai, įtraukiant į tyrimo akiratį ir tuo metu atsiradusius bei stiprėjančius ryšius su egzodo bei moderniąja pasaulio literatūra (moksliniai straipsniai, konferencijos); atskleisti tarptautiškumo dėmenis ir nacionalinių patirčių reikšmę platesniuose kontekstuose; Programos 3.2 papunktyje nurodytų uždavinių įgyvendinimui 2017 – 2021 metais skiriama po 1,5 n.e./14,4tūkst.Eur

6.3. Nuolat analizuoti kintantį šiuolaikinės literatūros procesą, vertinti ryškėjančias estetiškas tendencijas, literatūros reakcijas į socialinius pokyčius, taip pat netiesioginę socialumo raišką, literatūros lauko dinamiką (konferencijos, straipsniai, kasmetiniai aktualijų procesų aptarimai); Programos 3.3. papunktyje nurodytų uždavinių įgyvendinimui 2017 – 2021 metais skiriama po 1,5 n.e./14,4tūkst.Eur

6.4. Plėtoti bei gludinti literatūros ir visuomenės santykių analizės metodologines prieigas, jas taikyti lietuvių literatūros tyrimams, orientuojantis į pasaulines tokio pobūdžio tyrimų tendencijas (kritiniai analitiniai darbų svarstymai, teorinio pobūdžio straipsniai); Programos 3.4 papunktyje nurodytų uždavinių įgyvendinimui 2017 – 2017 metais skiriama po 1,4 n.e./13,4tūkst.Eur

7. Numatomi rezultatai:

3 monografijos (dr. Loretos Mačianskaitės monografija „Literatūra be sprogimų“, 8 a. l. ; dr. Dalios Satkauskytės monografija „Sociokritiniai literatūros tyrimai“, 8 a. l.), sintetinis mokslo darbas „Socrealizmas be krantų“ (preliminarinis pavadinimas, atsakingas prof. habil. dr. Algis Kalėda, 12 a. l.), mokslo šaltinių rinkinys „Iš archyvų: Lietuvos ir egzodo rašytojų ryšiai laiškuose, dokumentuose“ (atsakinga dr. Donata Mitaitė, 8 a. l.), rašytojai Aldonai Liobytei skirtų straipsnių ir dokumentų rinkinys (atsakinga dr. Solveiga Daugirdaitė, 8 a. l.), 6 mokslinės publikacijos recenzuojamuose Lietuvos ir užsienio mokslo žurnaluose (3 a. l.),

8. Rezultatų sklaidos priemonės:

Straipsnių rinkinys anglų kalba „Lietuvių literatūra pereinamuoju laikotarpiu“ (darbinis pavadinimas, atsakinga habil.dr. Jūratė Sprindytė, 8 a. l.),

Bus surengtos 5 Mokslinės konferencijos: „Žemės karta: Kazio Bradūno darbai ir dienos“ (atsakinga D. Mitaitė, 2017 metai); „Baltijos tautų literatūros šiuolaikiniame kontekste“ (tarptautinė, darbinis pavadinimas, atsakinga A. Jurgutienė, 2018 metai); „Literatūros socialumo raiška“ (darbinis pavadinimas, atsakingi D. Satkauskytė, R. Kmita, E. Baliutytė, 2019 metai);

„Išlaisvėjęs“ „Homo sovieticus“ (darbinis pavadinimas, atsakingi A. Kalėda, J. Sprindytė, 2020 metai); „Tradicijos ir novatoriškumas – ar dar aktualios šios kategorijos?“ (darbinis pavadinimas, atsakingi I. Vedrickaitė, G. Bernotienė, A. Kalėda, 2021 metai).

Kasmetinio programos vykdytojų atliekamo monitoringo, svarstomų ir renkamų „Kūrybiškiausių metų knygų“, pristatymas Vilniaus knygų mugėse, visuomenės informavimo priemonėse.

Skelbiami mokslo populiarinimo straipsniai programoje vykdomų tyrimų pagrindu, viešinami tarpiniai tyrimo rezultatai, TV ir radijos laidos, įvairiuose renginiuose.

Metodinė pagalba, mokslinis bendradarbiavimas su muziejais, mokslo ir švietimo įstaigomis (su LGGRTC Tuskulėnų skyriumi rengiant projektą „Homo sovieticus“).

9. Preliminarus programos lėšų paskirstymas (tūkst. Eur):

Eil. Nr.	Išlaidų pavadinimas	2017 metais	2018 metais	2019 metais	2020 metais	2021 metais	Visai programai (suma)
1.	Programai skirti norminiai etatai, lėšos	6,4/ 61,4	6,4/ 61,4	6,4/ 61,4	6,4/ 61,4	6,4/ 61,4	307,0
2.	Kitos lėšos planuojamos programai vykdyti (iš kitų, institutui skirtų valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšų)						
	Iš viso	61,4	61,4	61,4	61,4	61,4	307,00

10. Vykdyto laiko tarpis:

2017- 2021 metai.

11. Programos vadovas:

prof. habil. dr. Algis Kalėda. LLTI Šiuolaikinės literatūros skyriaus vyriausiasis mokslo darbuotojas, tel. 2 62 25 92; + 370 656 68211, kaleda.algis@gmail.com

SENOSIOS LIETUVOS IR PRŪSIJOS RAŠTIJOS FUNDAMENTINIAI TYRIMAI

1. Programos vykdytojas – Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas (toliau – LLTI).

Norminiai etatai, skirti programai – 6,5.

2. Programos tikslas - atlikti senosios Lietuvos literatūros fundamentinius tyrimus, skleisti jų rezultatus, rengti ir publikuoti šaltinius; šiuolaikinei Lietuvos visuomenei atverti ir aktualizuoti senosios Lietuvos kultūros rašytinį, dažnai iki šiol neskelbtą palikimą.

3. Programos uždaviniai:

3.1. Įvykdyti okslinis tyrimas ir rengimas publikavimui, kuris atitiktų dabartinius tarptautinius tekstologijos reikšmingą Prūsų Lietuvos tyrimų ir šaltinių leidimo etapą, kurio svarbiausia dalis – K. Donelaičio kūrybos mikalavimus. Tolesni tyrimai apims K. Donelaičio kūrybos šaltinių visumos tyrimą, aprašus, dokumentinio perrašo ir kritinio teksto parengimą, komentarų rašymą. Naujas K. Donelaičio Raštų leidimas būtų skirtas literatūrinių tyrimų plėtrai, kultūrinei sklaidai ir visuotinei vartosenai švietimo reikmėms. Tęsti L. Rėzos akademinį Raštų leidybą, atveriant akademinei ir plačiajai visuomenei iki šiol mažai prieinamą L. Rėzos rašytinio palikimo dalį; mokliškai parengti kitus reikšmingus Prūsų Lietuvos raštijos šaltinius.

3.2. Įvykdyti įvairiakalbės LDK poezijos, poetikos ir retorikos, jų įtakos tolesnei lietuvių literatūros raidai tyrimus: aktualizuoti LDK autorių poetinę kūrybą, remiantis pasirinktais šaltiniais iširti jos vietą regione, tradiciją, grindusią moderniosios lietuvių tautos kultūros ir literatūros procesus XIX a. ir vėliau.

3.3. Įvykdyti LDK laikų tautinės, politinės, istorinės savimonės ir jos literatūrinės išraiškos tyrimus, dėmesį telkiant į šiuolaikinei istorinei savimonei bei kultūrinei atminčiai reikšmingus, senosios Lietuvos tautinio bei politinio sąmoningumo trajektorijas nusakančius tekstus: literatūrinius, istorinius, publicistinius ir kitus. Taip pat atlikti literatūrologinius kūrinių formas, turinio, stiliaus, įtakų tyrimus. Grožinių, pilietinių, istorinių, religinių bei kitų senųjų tekstų tyrimai būtini siekiant šių dienų lietuvių tautai susigrąžinti ilgaamžę valstybinio gyvenimo tradiciją, senosios kultūros, literatūros ir idėjų istoriniu pažinimu turtinti ir grįsti tautinę tapatybę.

4. Metodologinis tyrimų pagrindimas:

Grožinių, pilietinių, istorinių, religinių bei kitų senųjų tekstų tyrimai būtini siekiant šių dienų lietuvių tautai susigrąžinti ilgaamžę valstybinio gyvenimo tradiciją, senosios kultūros, literatūros ir idėjų istoriniu pažinimu turtinti ir grįsti tautinę bei pilietinės bendruomenės tapatybę.

Tai įmanoma padaryti tik tęsiant ir atliekant naujus daugiakalbės LDK ir Prūsijos lietuviškosios raštijos tyrimus. Jais remiantis formuojami mokliškai pagrįsti vertinimai, sudarantys mūsų nacionalinių interesų ir nacionalinio istorinio naratyvo dalį kitų Europos visuomenių įvairovėje.

Rengiant publikavimui šaltinius siekiama pateikti šiuolaikiniais tekstologiniais metodais iširtą, autentišką Kristijono Donelaičio, Liudviko Rėzos literatūrinį palikimą, kitus, taip pat naujai atrandamus, senuosius tekstus.

Vykdamat numatytus programos darbus siekiama nuosekliai pratęsti senosios Lietuvos literatūros tyrimus, išlaikyti tokių LDK paveldo tyrimų centro pozicijas Lietuvoje ir pateikti visuomenei mokliškai parengtus šaltinius ir tyrimus, kurie yra pagrindas rengiant populiarius tekstų leidimus, vadovėlius, grindžiant žinias ir vertinimus viešojoje erdvėje.

Programos pagrindas – 2012–2016 metais Senosios literatūros ir Tekstologijos skyrių Instituto darbuotojų vykdoma Ilgalaikė MTEP programa „Senosios Lietuvos ir Prūsijos literatūros bei raštijos tyrimai“. pakoreguotos ir papildytos tematikos programa tęsia pradėtus ir apima naujus dabartinei Lietuvos visuomenei aktualius senosios literatūros ir kultūros tyrimus. Numatoma į tyrimų akiratį įtraukti LDK ir Prūsų Lietuvos raštijos tāsos ir transformacijos XIX amžiuje problematiką.

Moklinio senųjų šaltinių rengimo publikavimui procese taikomi metodai, atitinkantys skirtingus šio darbo etapus – nuo paieškų Europos archyvuose ir kitose saugojimo vietose, dešifravimo, transkribavimo, moklinio vertimo, komentavimo iki detaliųjų bei apibendrinamųjų tyrimų. Šaltinių ir jų grupių rengimo principai sukuriami, autentiški ir patikimi tekstai nustatomi, dokumentinis tekstų perrašas rengiamas, kritiniai tekstai rengiami, dalykiniai ir tekstologiniai komentarai rašomi taikant tarptautinius tekstologijos metodus. Aprašomasis analitinis, rekonstrukcinis, šaltinotyrinis metodai ir

jų sintetiniai deriniai pasitelkiami numatytuose sintetiniuose moksliniuose tyrimuose atsižvelgiant į šių specifika. Taip pat naudojami diachroninės bei sinchroninės paieškos ir analizės metodai, lyginamasis, intertekstualusis metodai.

5. Tyrimų etapai ir jų charakteristika:

Programą vykdys Senosios literatūros skyriaus, Tekstologijos skyriaus darbuotojai.

Etatai (jų dalys) paskirstomi kasmet priklausomai nuo atliekamų programos darbų (taip pat gali keistis ir vykdytojai, todėl jų įvardijimas daugiau rodo reikiamą darbams vykdyti potencialą): 1 vyriaus. mokslo darb. (dr. Liucija Citavičiūtė); 7 vyresn. mokslo darb. (doc. dr. Mintautas Čiurinskas, doc. dr. Darius Kuolys, dr. Živilė Nedzinskaitė, dr. Žavinta Sidabraitė, doc. dr. Dalia Staškevičienė (monografijos rašymo laikotarpiu), dr. Vaidas Šeferis, dr. Mikas Vaicekuskas), 3 mokslo darb. (dr. Ona Daukšienė, dr. Dovilė Keršienė (str. rinkinio rengimo laikotarpiu), dr. Asta Vaškeliėnė); 2 jaunesn. mokslo darb. (Daiva Krištopaitienė (K. Donelaičio *Raštų* t. 2 rengimo laikotarpiu), Kęstutis Gudmantas).

Programos darbų organizavimo pagrindas yra jų suskirtymas į 3 teminius uždavinius. Šiomis trimis kryptimis vykdomi individualūs darbai suplanuoti atsižvelgiant į jų specifika – tiriamuosius darbus ar šaltinių mokslinį rengimą, ar jų derinį. Šių darbų vykdymo etapai atsispindi tolesniame kalendoriniame plane.

Bendrieji Programos darbai:

2017 metais kolektyvinio veikalo – straipsnių rinkinio, numatomo išleisti anglų kalba – koncepcijos sukūrimas ir preliminarus turinio sudarymas; darbų pasiskirstymas, straipsnių rašymo pradžia (straipsnių autoriai, Programos vykdytojai, atsispindi toliau kalendoriniame plane). Straipsnių rinkinyje numatoma europinę akademinę bendruomenę supažindinti su naujausiais Lietuvoje vykdomais senosios Lietuvos raštijos ir literatūros tyrimais, kuriuose bus panaudoti ir ankstesnėje ilgalaikėje Programoje gauti duomenys bei pasiekti rezultatai. Taip pat į šį kolektyvinį veikalą numatoma įtraukti ir Programoje bei Institute nedarbančių geriausių srities mokslininkų straipsnius.

2018 metais numatoma parašyti angliško straipsnių rinkinio tekstus. Užmegzti ryšius dėl spausdinimo užsienio leidykloje.

2019 metais numatomas galutinis straipsnių rinkinio anglų kalba parengimas.

2017–2021 metais planuojama surengti mažiausiai 5 kasmetines Jurgio Lebedžio skaitymų ciklo konferencijas.

6. Detalus įgyvendinimo planas, kuriame numatomas skirtų lėšų preliminarus paskirstymas uždaviniams vykdyti:

K. Donelaičio kūrybos ir Prūsų Lietuvos raštijos tyrimai ir rengimas publikavimui.

Kuriamas sintetinis lietuvių literatūros ir raštijos Prūsijoje iki XIX a. vidurio vaizdas, kuris išryškins kultūrinį vektorių į XX ir XXI amžių. Tęsiama ankstesnėje ilgalaikėje programoje vykdyti K. Donelaičio kūrybos tyrimai ir toliau rengiamas naujas akademinis (dokumentinis ir kritinis) K. Donelaičio *Raštų* leidimas – bus tiriami ir rengiami poetiniai, egodokumentiniai ir dokumentiniai tekstai. Tiriamas ir rengiamas moksliskai publikuoti Liudviko Rėzos rašytinis palikimas (akademiniai raštai), rengiamas publikavimui Johanno Gottlobo Heymo postilių rinkinys Mischknygos.

2017 metai

Kristijono Donelaičio *Raštų* t. 2: Poetiniai tekstai rengimas, parengimas leidybai (M. Vaicekuskas, D. Krištopaitienė) (Tai tęstinis darbas, pradėtas vykdyti 2012–2016 metų programoje, neplanuotas baigti ir į galutinius rezultatus neįtrauktas. 2017–2021 metais programoje numatomas tęstinio darbo užbaigimas);

Kristijono Donelaičio *Raštų* t. 4: Dokumentiniai tekstai rengimas (V. Šeferis);

Liudviko Rėzos *Raštų* t. 3: Traktatai rengimas (L. Citavičiūtė) (projektinis darbas, leidžiama 2018 metais; ilgalaikėje programoje atliekama neprojektinė rengimo dalis – vertimas iš vokiečių kalbos);

Liudviko Rėzos *Raštų* t. 6: Lietuviška Biblija. Naujasis Testamentas rengimas (L. Citavičiūtė, Ž. Sidabraitė);

Liudviko Rėzos archyvo dalies Literatūra ir tautosaka tyrimas ir „Veimaro rankraščio“ tyrimas ir rengimas (L. Citavičiūtė);

straipsnio apie oficialių Prūsijos valdžios dokumentų sklaidą lietuvių kalba parengimas (Ž. Sidabraitė);

straipsnių individualiomis temomis angliškam straipsnių rinkiniui rengimas (L. Citavičiūtė,

Ž. Sidabraitė, V. Šeferis, M. Vaicekauskas).

2018 metai

Kristijono Donelaičio Raštų t. 3: Egodokumentiniai tekstai rengimas (M. Vaicekauskas, L. Citavičiūtė);

Kristijono Donelaičio Raštų t. 4: Dokumentiniai tekstai rengimas (V. Šeferis);

Liudviko Rėzos Raštų t. 5: Tautosaka rengimas (L. Citavičiūtė) (projektinis darbas, leidžiama 2018 metais; ilgalaikėje programoje atliekama neprojektinė rengimo dalis – naujos medžiagos transkribavimas ir vertimas iš vokiečių kalbos);

Liudviko Rėzos Raštų t. 6: Lietuviška Biblija. Naujasis Testamentas rengimas (Ž. Sidabraitė);

Liudviko Rėzos archyvo dalies Literatūra ir tautosaka tyrimas ir rengimas (L. Citavičiūtė);

straipsnių individualiomis temomis angliškam straipsnių rinkiniui parengimas (L. Citavičiūtė, Ž. Sidabraitė, V. Šeferis, M. Vaicekauskas).

2019 metai

Kristijono Donelaičio Raštų t. 3: Egodokumentiniai tekstai rengimas (M. Vaicekauskas);

Kristijono Donelaičio Raštų t. 4: Dokumentiniai tekstai rengimas, parengimas leidybai (V. Šeferis);

Liudviko Rėzos Raštų t. 6: Lietuviška Biblija. Naujasis Testamentas rengimas, parengimas leidybai (Ž. Sidabraitė);

Liudviko Rėzos Raštų t. 8: Poezija rengimas (L. Citavičiūtė);

Johanno Gottlobo Heymo postilių rinkinio Mischknygos rengimas (Ž. Sidabraitė);

straipsnių individualiomis temomis angliškam straipsnių rinkiniui parengimas (L. Citavičiūtė, Ž. Sidabraitė, V. Šeferis, M. Vaicekauskas).

2020 metai

Kristijono Donelaičio Raštų t. 3: Egodokumentiniai tekstai rengimas, parengimas leidybai (M. Vaicekauskas);

Kristijono Donelaičio Raštų t. 5: Krikšto metrikų knyga rengimas (V. Šeferis);

Liudviko Rėzos Raštų t. 7: Lietuviška Biblija. Senasis Testamentas rengimas (L. Citavičiūtė, Ž. Sidabraitė);

Liudviko Rėzos Raštų t. 8: Poezija rengimas (L. Citavičiūtė);

Johanno Gottlobo Heymo postilių rinkinio Mischknygos rengimas (Ž. Sidabraitė).

2021 metai

Kristijono Donelaičio Raštų t. 5: Krikšto metrikų knyga rengimas (V. Šeferis);

Kristijono Donelaičio Raštų t. 6: Žodynas. Rodyklės rengimas (M. Vaicekauskas);

Liudviko Rėzos Raštų t. 7: Lietuviška Biblija. Senasis Testamentas rengimas (Ž. Sidabraitė);

Liudviko Rėzos Raštų t. 8: Poezija rengimas (L. Citavičiūtė);

Johanno Gottlobo Heymo postilių rinkinio Mischknygos rengimas (Ž. Sidabraitė).

2017-2021 metais nurodyto uždavinio įgyvendinimui skiriama po 2,5 n.e./23,9 tūkst.Eur

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės poezijos ir poetikos tyrimai: kultūrinės atminties pavidalai.

Tiriama įvairiakalbė LDK poezija, poetikos ir retorikos įtaka literatūros raidai. Tema aprėpia ir XVIII a. lotyniškosios literatūros visuomeninį kultūrinį kontekstą, pagrindinių to meto vienuolių – jėzuitų ir pijorų – proginės literatūros specifiką, žanrinės raiškos analizę, Baroko ir Apšvietos stilistikos bei estetikos kanonus ir jų raišką proginiame kūryboje. Bus parengti LDK poetinio paveldo šaltiniai, straipsnių ciklas, monografija apie M.K. Sarbievijų

2017 metai

Monografija apie M. K. Sarbievijaus poeziją – rengimas (O. Daukšienė).

Straipsnių ciklas „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės poetika ir retorika: asmenybės, veikalai, idėjos“ – rengimas (Ž. Nedzinskaitė).

Šaltinių publikacija Žanrų sklaida XVI–XVIII a. spausdintose poetikose ir retorikose – rengimas: tekstų atranka, perrašas, vertimas iš lotynų kalbos, komentarai (A. Vaškeliene).

Straipsnių individualiomis temomis angliškam straipsnių rinkiniui rengimas (O. Daukšienė, Ž. Nedzinskaitė, A. Vaškeliene).

2018 metai

Monografija apie M. K. Sarbievijaus poeziją – rengimas (O. Daukšienė).

Straipsnių ciklas „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės poetika ir retorika: asmenybės, veikalai, idėjos“ – pirmo straipsnio parengimas (Ž. Nedzinskaitė).

Šaltinių publikacija Žanrų sklaida XVI–XVIII a. spausdintose poetikose ir retorikose – rengimas (A. Vaškeliene).

Straipsnių individualiomis temomis angliškam straipsnių rinkiniui rengimas (O. Daukšienė, Ž. Nedzinskaitė, A. Vaškeliene).

2019 metai

Monografija apie M. K. Sarbievijaus poeziją – parengimas leidybai (O. Daukšienė).

Straipsnių ciklas „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės poetika ir retorika: asmenybės, veikalai, idėjos“ – antro straipsnio parengimas (Ž. Nedzinskaitė).

Šaltinių publikacija Žanrų sklaida XVI–XVIII a. spausdintose poetikose ir retorikose – rengimas (A. Vaškeliene).

Straipsnių individualiomis temomis angliškam straipsnių rinkiniui parengimas leidybai (O. Daukšienė, Ž. Nedzinskaitė, A. Vaškeliene).

2020 metai

Straipsnis LDK lotyniškos poezijos tema – parengimas (O. Daukšienė).

Straipsnių ciklas „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės poetika ir retorika: asmenybės, veikalai, idėjos“ – trečio straipsnio parengimas (Ž. Nedzinskaitė).

Šaltinių rinkinys Žanrų sklaida XVI–XVIII a. spausdintose poetikose ir retorikose – rengimas: tekstų atranka, perrašas, vertimas iš lotynų kalbos, komentarai (A. Vaškeliene).

2021 metai

Straipsnis LDK lotyniškos poezijos tema – parengimas (O. Daukšienė)

Straipsnių ciklas „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės poetika ir retorika: asmenybės, veikalai, idėjos“ – ketvirto straipsnio parengimas (Ž. Nedzinskaitė).

Šaltinių rinkinys Žanrų sklaida XVI–XVIII a. spausdintose poetikose ir retorikose – parengimas leidybai (A. Vaškeliene).

2017-2021 metais nurodyto uždavinio įgyvendinimui skiriama po 2,0 n.e./19,2 tūkst.Eur

LDK naratyvas: tautinės ir politinės savimonės, istorinės vaizduotės ir jų literatūrinės išraiškos sintetiniai tyrimai.

Tiriami šiuolaikinei istorinei savimonei ir kultūrinei atminčiai reikšmingi senosios Lietuvos tautinio bei politinio sąmoningumo trajektorijas nusakantys tekstai: literatūriniai, istoriniai, publicistiniai, epistoliniai, religiniai.

2017 metai

Straipsnis biografijos žanro ir kitų naratyvinių XVII a. LDK šaltinių tyrimų tema – įtraukiant į tyrimų lauką naujus šaltinius (M. Čiurinskas).

Monografija „Alberto Vijūko-Kojalavičiaus Lietuvos istorijos poetikos bruožai“ rengimas (D. Staškevičienė).

Monografijos tema „Lietuvos metraščiai“ rengimas (K. Gudmantas).

4–5 straipsnių individualiomis temomis angliškam straipsnių rinkiniui rengimas (D. Staškevičienė, M. Čiurinskas, D. Keršienė, D. Kuolys, K. Gudmantas).

2018 metai

Straipsnis biografijos žanro ir kitų naratyvinių XVII a. LDK šaltinių tyrimų tema – įtraukiant į tyrimų lauką naujus šaltinius (M. Čiurinskas).

Monografijos „Alberto Vijūko-Kojalavičiaus Lietuvos istorijos poetikos bruožai“ parengimas leidybai (D. Staškevičienė).

Monografijos tema „Lietuvos metraščiai“ rengimas (K. Gudmantas).

4–5 straipsnių individualiomis temomis angliškam straipsnių rinkiniui rengimas (D. Staškevičienė, M. Čiurinskas, D. Keršienė, D. Kuolys, K. Gudmantas).

2019 metai

Tyrimas nauja tema „XVIII a. biografijos – literatūrinio ir istorinio Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės naratyvo dalis“ (M. Čiurinskas).

3 straipsnių ciklo „LDK naratyvo likimas XIX a. kultūroje“ pirmasis straipsnis (D. Kuolys).

Monografijos tema „Lietuvos metraščiai“ rengimas (K. Gudmantas).

4–5 straipsnių individualiomis temomis angliškam straipsnių rinkiniui parengimas leidybai

2020 metai

Straipsnis tyrimo tema „XVIII a. biografijos – literatūrinio ir istorinio Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės naratyvo dalis“ (M. Čiurinskas).

3 straipsnių ciklo „LDK naratyvo likimas XIX a. kultūroje“ antrasis straipsnis (D. Kuolys).

Monografijos tema „Lietuvos metraščiai“ rengimas (K. Gudmantas).

2021 metai

Straipsnis ir studijos dalis tyrimo tema „XVIII a. biografijos – literatūrinio ir istorinio Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės naratyvo dalis“ (M. Čiurinskas).

3 straipsnių ciklo „LDK naratyvo likimas XIX a. kultūroje“ trečiasis straipsnis (D. Kuolys).

Monografijos tema „Lietuvos metraščiai“ parengimas leidybai (K. Gudmantas).

2017-2021 metais nurodyto uždavinio įgyvendinimui skiriama po 2,0 n.e./19,2 tūkst.Eur

6. Numatomi rezultatai:

Įvykdžius ilgalaikę mokslo programą, būtų parengti šie leidiniai:

Kristijonas Donelaitis, Raštai, t. 2: Poetiniai tekstai: „Metų“ fragmentai, Pričkaus pasaka apie lietuvišką svodbę, pasakėčios, eilėraščiai, kiti eiliavimai: dokumentinis ir kritinis leidimas (apie 10 a.l.);

Kristijonas Donelaitis, Raštai, t. 3: Egodokumentiniai tekstai: laiškai, autobiografinės žinios (apie 10 a.l.);

Kristijonas Donelaitis, Raštai, t. 4: Dokumentiniai tekstai (apie 20 a.l.);

Liudvikas Rėza, Raštai, t. 6: Lietuviška Biblija. Naujasis Testamentas (apie 30 a.l.);

Liudviko Rėzos Raštų t. 7: Lietuviška Biblija. Senasis Testamentas (tomo dalies parengimas apie 20 a.l.)

monografija „Alberto Vijūko-Kojalavičiaus Lietuvos istorijos poetikos bruožai“ (apie 10 a.l.);

monografija apie M. K. Sarbievijaus poeziją (apie 10 a.l.);

monografija tema „Lietuvos metraščiai“ (apie 10 a.l.);

šaltinių publikacija Žanrų sklaida XVI–XVIII a. spausdintose poetikose ir retorikose (apie 4,5 a.l.);

4 straipsnių ciklas „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės poetika ir retorika: asmenybės, veikalai, idėjos“ (apie 6 a.l.);

3 straipsnių ciklas „LDK naratyvo likimas XIX a. kultūroje“ (apie 4 a.l.);

straipsnių rinkinys anglų kalba senosios Lietuvos literatūros tematika (programos dalyvių straipsnių apimtis – apie 12 a.l.);

kiti straipsniai Lietuvos ir užsienio recenzuojamuose mokslo žurnaluose, šaltiniai, tyrimai (ne mažiau 10 vidutinės 1 a.l. apimties straipsnių).

Iš viso planuojama parengti apie 95 a.l. šaltinių publikacijų ir apie 62 a.l. tyrimų.

Surengtos ne mažiau kaip 5 kasmetinės Jurgio Lebedžio skaitymų ciklo konferencijos.

7. Rezultatų sklaidos priemonės:

Moksliniai darbai, parengti spaudai ilgalaiinės programos metu, bus teikiami konkursams siekiant gauti lėšų jų publikavimui. Atsižvelgiant į jų fundamentinę reikšmę ir tyrimų finansavimą ilgalaiinės programos rėmuose galima tikėtis, kad toks finansavimas bus skirtas, todėl dauguma parengtų mokslo tyrimų ir šaltinių bus paskelbta atskiromis knygomis.

Numatomas straipsnių rinkinys anglų kalba, kurį planuojama išleisti užsienio leidykloje, naujausios srities tyrimus pristatys tarptautinei akademinėi bendruomenei.

Visuomenei rengiami knygų pristatymai, teikiamos anotacijos, reklaminės anotacijos, kai kuriais atvejais recenzijos spaudoje, internetiniuose žiniasklaidos portaluose.

Šios priemonės numatomos kiekvienos knygos, kurioje publikuojami programos rezultatai, pasirodymo spaudoje atveju – galima tikėtis, kad tokių leidinių programos metu pasirodys apie 5, o kiti – jai pasibaigus.

Naujas kritinis K. Donelaičio Raštų leidimas ir kiti šaltinių tekstų leidimai skirti literatūrinių tyrimų ir visuotinei kultūrinei, edukacinei vartosenai, taip pat įvairiai (ir elektroninei) sklaidai.

Reikšmingiausi rezultatai populiariai pristatomi radijo laidose, viešose paskaitose – ypač tuomet, kai sutampa su reikšmingomis kultūrinėmis datomis, minėjimais. Planuojama surengti ne mažiau kaip 10 tokių pristatymų.

Tyrimų pristatymas tarptautinėse ir nacionalinėse konferencijose: 5 mokslinės konferencijos tęsiant Jurgio Lebedžio skaitymų tradiciją, finansavimui pasitelkiant konkursines lėšas.

Straipsniai ir publikacijos su tyrimų tarpiniais rezultatais mokslo žurnale Senoji Lietuvos literatūra pritraukiant leidybai konkursines lėšas. Visatekstis mokslo žurnalas publikuojamas ir prieinamas internete, jo straipsniai skelbiami įvairiomis regiono literatūrą tyrinėjantiems aktualiomis kalbomis su angliškais santraukomis ir atitinka tarptautinės mokslinės sklaidos reikalavimus. Straipsniai su tyrimų rezultatais publikuojami ir periodiniuose mokslo leidiniuose.

8. Preliminarus programos lėšų paskirstymas (tūkst. eurų):

Eil. Nr.	Išlaidų pavadinimas	2017 metais	2018 metais	2019 metais	2020 metais	2021 metais	Visai programai (suma)
1.	Programai skirti norminiai etatai, lėšos	6,5/ 62,3	6,5/ 62,3	6,5/ 62,3	6,5/ 62,3	6,5/ 62,3	311,5
2.	Kitos lėšos planuojamos programai vykdyti (iš kitų, institutui skirtų valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšų)						
	Iš viso	62,3	62,3	62,3	62,3	62,3	311,5

9. Programos trukmė: 2017–2021 metai

10. Programos vadovas:

doc. dr. Mintautas Čiurinskas, LLTI vyresnysis mokslo darbuotojas, Senosios literatūros skyriaus vadovas, tel. 861526136, 865668283, visasvisas@gmail.com